

**МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЦЕНТР
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
«ИНТЕРНАУКА»**

**Сборник тезисов научных трудов
XXVI МЕЖДУНАРОДНАЯ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ
КОНФЕРЕНЦИЯ:
«АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ»**

«30» января 2018

**Санкт-Петербург – Астана – Киев – Вена
2018**

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЦЕНТР
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
«ИНТЕРНАУКА»

Сборник тезисов научных трудов

**XXVI МЕЖДУНАРОДНАЯ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ:**

**«АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ»**

«30» января 2018

Збірник тез наукових праць

**XXVI МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ:
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ НАУКИ»**

«30» січня 2018

Abstracts of scientific papers

**XXVI INTERNATIONAL
SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE:
«ACTUAL PROBLEMS OF MODERN SCIENCE»**

January 30, 2018

Санкт-Петербург–Астана–Киев–Вена
2018

ББК 20
УДК 001
А-43

Актуальные проблемы современной науки: сборник тезисов научных трудов XXVI Международной научно-практической конференции (Санкт-Петербург–Астана–Киев–Вена, «30» января 2018 года) / Международный научный центр, 2018. — 88 с.

В сборнике представлены материалы XXVI Международной научно-практической конференции: «Актуальные проблемы современной науки».

Материалы публикуются на языке оригинала в авторской редакции.

Редакция не всегда разделяет мнения и взгляды автора. Ответственность за достоверность фактов, имен, географических названий, цитат, цифр и других сведений несут авторы публикаций.

При использовании научных идей и материалов этого сборника, ссылки на авторов и издания являются обязательными.

© Авторы статей, 2018
© Международный научный центр, 2018
© Международный научный журнал
«Интернаука», 2018

Редакционная коллегия

Глава редакционной коллегии: **Тарасенко Ирина Алексеевна** — доктор экономических наук, профессор (Украина)

Заместитель главы редакционной коллегии: **Коваленко Дмитрий Иванович** — кандидат экономических наук, доцент (Украина)

Заместитель главы редакционной коллегии: **Золковер Андрей Александрович** — кандидат экономических наук, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Румянцев Анатолий Александрович** — доктор технических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Сергейчук Олег Васильевич** — доктор технических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Беликов Анатолий Серафимович** — доктор технических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Мельник Виктория Николаевна** — доктор технических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Наумов Владимир Аркадьевич** — доктор технических наук, профессор (Российская Федерация)

Член редакционной коллегии: **Луценко Игорь Анатольевич** — доктор технических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Пахрутдинов Шукриддин Илесович** — доктор политических наук, профессор (Республика Узбекистан)

Член редакционной коллегии: **Степанов Виктор Юрьевич** — доктор наук по государственному управлению, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Дегтярь Андрей Олегович** — доктор наук по государственному управлению, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Дегтярь Олег Андреевич** — доктор наук по государственному управлению, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Колтун Виктория Семеновна** — доктор наук по государственному управлению, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Щербан Татьяна Дмитриевна** — доктор психологических наук, профессор, Заслуженный работник образования Украины, ректор Мукачевского государственного университета (Украина)

Член редакционной коллегии: **Цахаева Анжелика Амировна** — доктор психологических наук, профессор (Российская Федерация, Республика Дагестан)

Член редакционной коллегии: **Сунцова Алеся Александровна** — доктор экономических наук, профессор, академик Академии экономических наук Украины (Украина)

Член редакционной коллегии: **Денисенко Николай Павлович** — доктор экономических наук, профессор, член-корреспондент Международной академии инвестиций и экономики строительства, академик Академии строительства Украины и Украинской технологической академии (Украина)

Член редакционной коллегии: **Кухленко Олег Васильевич** — доктор экономических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Чубукова Ольга Юрьевна** — доктор экономических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Драган Елена Ивановна** — доктор экономических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Захарин Сергей Владимирович** — доктор экономических наук, старший научный сотрудник, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Скрипник Маргарита Ивановна** — доктор экономических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Ефименко Надежда Анатольевна** — доктор экономических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Мигус Ирина Петровна** — доктор экономических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Смолин Игорь Валентинович** — доктор экономических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Шинкарук Лидия Васильевна** — доктор экономических наук, профессор, член-корреспондент Национальной академии наук Украины (Украина)

Член редакционной коллегии: **Гоблик Владимир Васильевич** — доктор экономических наук, кандидат философских наук, доцент, Заслуженный экономист Украины (Украина)

Член редакционной коллегии: **Заруцкая Елена Павловна** — доктор экономических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Вдовенко Наталия Михайловна** — доктор экономических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Копилюк Оксана Ивановна** — доктор экономических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Ниценко Виталий Сергеевич** — доктор экономических наук, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Шевчук Ярослав Васильевич** — доктор экономических наук, старший научный сотрудник, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Рамский Андрей Юрьевич** — доктор экономических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Мухсинова Лейла Хасановна** — доктор экономических наук, доцент (Российская Федерация)

Член редакционной коллегии: **Задерей Петр Васильевич** — доктор физико-математических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Байчоров Александр Мухтарович** — доктор философских наук, профессор (Республика Беларусь)

Член редакционной коллегии: **Ильина Антонина Анатольевна** — доктор философских наук, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Сутужко Валерий Валериевич** — доктор философских наук, доцент (Российская Федерация)

Член редакционной коллегии: **Стеблюк Всеволод Владимирович** — доктор медицинских наук, профессор криминалистики и судебной медицины, Народный Герой Украины, Заслуженный врач Украины (Украина)

Член редакционной коллегии: **Щуров Владимир Алексеевич** — доктор медицинских наук, профессор, главный научный сотрудник лаборатории коррекции деформаций и удлинения конечностей (Российская Федерация)

Член редакционной коллегии: **Свиридов Николай Васильевич** — доктор медицинских наук, главный научный сотрудник отдела эндокринологической хирургии, руководитель Центра диабетической стопы (Украина)

Член редакционной коллегии: **Иоелович Михаил Яковлевич** — доктор химических наук, профессор (Израиль)

Член редакционной коллегии: **Сопов Александр Валентинович** — доктор исторических наук, профессор (Российская Федерация)

Член редакционной коллегии: **Свинухов Владимир Геннадьевич** — доктор географических наук, профессор (Российская Федерация)

Член редакционной коллегии: **Сенотрусова Светлана Валентиновна** — доктор биологических наук, доцент (Российская Федерация)

Член редакционной коллегии: **Кузава Ирина Борисовна** — доктор педагогических наук, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Бабина Юлианна Ивановна** — докторантка (Республика Молдова)

Член редакционной коллегии: **Коньков Георгий Игоревич** — кандидат технических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Русина Юлия Александровна** — кандидат экономических наук, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Белялов Талая Энварович** — кандидат экономических наук, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Сибирянская Юлия Владимировна** — кандидат экономических наук, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Щепанский Эдуард Валерьевич** — кандидат экономических наук, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Криволапов Василий Сергеевич** — кандидат экономических наук, доцент (Российская Федерация)

Член редакционной коллегии: **Саньков Петр Николаевич** — кандидат технических наук, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Артюхов Артем Евгеньевич** — кандидат технических наук, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Филева-Русева Красимира Георгиева** — кандидат психологических наук, доцент (Республика Болгария)

Член редакционной коллегии: **Баула Ольга Петровна** — кандидат химических наук, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Вавилова Елена Васильевна** — кандидат сельскохозяйственных наук, доцент (Российская Федерация)

Член редакционной коллегии: **Вицентий Александр Владимирович** — кандидат математических наук, доцент (Российская Федерация)

Член редакционной коллегии: **Мулик Екатерина Витальевна** — кандидат наук по физическому воспитанию и спорту, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Олейник Анатолий Ефимович** — кандидат юридических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Химич Ольга Николаевна** — кандидат юридических наук (Украина)

Член редакционной коллегии: **Фархитдинова Ольга Михайловна** — кандидат философских наук (Украина)

СОДЕРЖАНИЕ

СЕКЦИЯ 1. ГРАФИЧЕСКИЙ ДИЗАЙН	9
Жангелова Дидара Мауленовна Визуальные коммуникации в формировании пространства городской среды Алматы.....	9
СЕКЦИЯ 2. МЕДИЦИНСКИЕ НАУКИ.....	12
Альмухамбетова Рауза Кадыровна, Жангелова Шолпан Болатовна, Капсултанова Дина Амангельдиновна, Тыналиева Шынар Айтжановна, Аронова Арайлым Куспановна, Жаксыханов Еркебулан Жанболатович, Жумагулова Фаузия Мухамбетовна Синдром Фредерика (случай из практики)	12
Альмухамбетова Рауза Кадыровна, Жангелова Шолпан Болатовна, Капсултанова Дина Амангельдиновна, Тыналиева Шынар Айтжановна, Махатова Таншолпан Курманалиевна, Төртбай Жанбике Ибрахимқызы К диагностике синдрома Фредерика (случай из практики).....	16
Жангелова Шолпан Болатовна, Туякбаева Алина Геннадьевна, Беккулиева Сауле Асанбековна, Муратова Айзада Айткуловна, Лукпанова Айгерим Куанышалиевна, Кикымова Акбопе Акылбековна Атипичное течение тромбоза мезентериальных сосудов у пациента с фибрилляцией предсердий	20
СЕКЦИЯ 3. ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ	24
Хоменко Володимир Васильович Проектна культура учителя	24
СЕКЦИЯ 4. ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ	27
Щербан Тетяна Дмитрівна, Гоблик Володимир Васильович Мислення вчителя у процесі розв'язання педагогічних задач	27
СЕКЦИЯ 5. ТЕХНИЧЕСКИЕ НАУКИ	30
Есебаева Бахыт Ерсайынқызы, Кусаинова Айнур Толеубековна Применение информационных технологий для решения задач геофизики.....	30

Сайлаукызы Жулдыз Обеспечение надёжного хранения данных во Flash-памяти.....	35
Хасенова Зарина Толеубековна Интерпретация данных мониторинга химического состава атмосферы.....	40
СЕКЦИЯ 6. ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ.....	43
Асемханова Загираш Шаменовна Крылатые выражения с компонентом Gott	43
СЕКЦИЯ 7. ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ	48
Maistrenko Bohdan Modeling the influence of the shadow labour market on intangible capital of country.....	48
Sandyk Ivanna Construction of the financial model in the café chain example	50
Shaymardanov Shakhzod, Alimov Gayratjon About organization of additional vocational training of accountants....	52
Zhegera Christina, Trubnikova Ekaterina Development of recommendations for increasing the competitiveness of products and enterprises on the example of products of the Open Joint Stock Company “Mayak”	58
Кохно Іван Іванович Організаційні аспекти складання та подання фінансової звітності підприємства.....	62
Лень Василь Степанович, Гливенко Валентина Василівна Щодо отримання показників звітності з КСВ категорії «Соціальна» ...	65
Онищенко Оксана Анатоліївна, Шайтанова Вікторія Віталіївна Корпоративна культура як інструмент підвищення конкурентоспроможності організації.....	71
Романчук Оксана Ярославівна Державна фінансова політика регулювання фінансової лібералізації в Україні за умов євроінтеграції	74
Свистун Костянтин Олександрович Аналіз технологічного розвитку України та її регіонів	78
СЕКЦИЯ 8. ЮРИДИЧЕСКИЕ НАУКИ	82
Дуліба Євгенія Володимирівна Лобювання у сфері податкових правовідносин.....	82

Секция 1. ГРАФИЧЕСКИЙ ДИЗАЙН

Жангелова Дидара Мауленовна

магистр

Казахской головной архитектурно-строительной академии

г. Алматы, Республика Казахстан

ВИЗУАЛЬНЫЕ КОММУНИКАЦИИ В ФОРМИРОВАНИИ ПРОСТРАНСТВА ГОРОДСКОЙ СРЕДЫ АЛМАТЫ

Статья посвящается изучению графической составляющей визуальных коммуникаций. Под графической составляющей подразумевается система визуально-графических знаков и решений. Визуальные коммуникации призваны решать такие задачи как ориентация в пространстве города, регулирования поведения человека в определенных предметно пространственных условиях, а также решает проблему недостатка информации для масс, тем самым помогая предотвратить психологическое истощение от однообразия и отсутствия достоверных данных. К системе визуальных коммуникаций относятся: информация, навигация, реклама [1, с. 25–28; 2, с. 124–135; 3, с. 302–307; 4, с. 223–228; 5, с. 12–19; 6, с. 2–6].

Актуальность исследования. Исследование визуальных коммуникаций в городской среде имеет междисциплинарный характер, так как его невозможно отделить от изучения феномена городской среды. Сами по себе визуальные коммуникации составляют визуальную среду пространства города и являются главнейшими компонентами общего целого.

Целью статьи является изучение роли и эффективности использования визуальных коммуникаций в городской среде по данным собранным в г. Алматы.

Материал и методы исследования: анализ добровольного анонимного анкетирования. Анкета содержала 10 вопросов.

Результаты и обсуждение. В качестве независимого объекта городская среда начала изучаться еще в далеком XVIII веке в Европе. Тем временем, анализируя бесчисленные обстоятельства, образующие в сумме городскую среду, можно сделать вывод, что при формировании

городской среды мало внимания уделялось самому внешнему виду городских пространств. Элементы визуальной среды городского пространства наряду с сооружениями и элементами малых архитектурных форм представляет неотделимую часть. Визуальные коммуникации в городской среде сознательно и неосознанно воспринимаются человеком и составляют огромный пласт межпространственной среды, которая в будущем облегчает существование и ориентацию человека в городе.

В последнее время, когда все больше внимание уделяется исследованию визуального мышления, визуальной культуры и визуальности в целом, область изучения визуальной среды имеет особую значимость. Поскольку окружающая среда и самосознание человека связаны и взаимозависимы друг от друга. Процессы, протекающие в обществе, являются причиной и следствием окружающей нас среды и демонстрируют социальный инструмент, который в тоже время влияет на общественные отношения, формирует модели поведения, воздействует на самочувствие и психологические установки горожан. Хотя окружающее пространство, будь то визуальное или любое другое, не единственный фактор, определяющий и складывающийся взаимодействие людей друг с другом и со средой обитания в целом, оно вносит значительный вклад в формирование городской идентичности. Своеобразие общественного мировоззрения и образа жизни каждой эпохи истории передается в частности пространством города, что говорит о важности данного исследования.

Важно понимать, что физическое пространство города способно продуцировать чувства комфорта, гармонии, удовлетворенности человеком окружающей средой или же вызывать чувство отчужденности, загрязненности, хаоса.

Визуальная среда города, характеризующаяся сооружениями, элементами малых архитектурных форм и пространственной организацией города, не только индивидуальна, но и имеет тенденцию к постепенному и постоянному развитию в долгом промежутке времени, что делает невозможным гибкое изменение с течением времени и с использованием актуальных знаний. В этом случае визуальные коммуникации, также являющиеся элементом визуального пространства города, имеют ряд преимуществ и могут как скрадывать, так и наоборот усиливать воздействие отрицательных сторон окружающей среды на человека.

Современное использование визуальных коммуникаций в городской среде города Алматы иногда воздействует негативно на общий образ города, размывает представление о нем в сознании жителей и приезжих. Что в конечном итоге затрудняет ориентацию людей в пространстве городского мегаполиса, а также усложняет восприятие визуального пространства. По данным опроса 100 приезжих

людей в город Алматы: 74% испытывают затруднения в ориентации по городу, в поиске конкретных адресов предприятий, учебных и медицинских учреждений, магазинов, а 67% опрошенных испытывают сильный стресс от огромного количества надписей, что затрудняет поиск нужного адреса и вызывает дискомфорт у 83% опрошенных.

Исследование визуальных коммуникаций в городском пространстве в дальнейшем окажет помощь в создании города в котором людям будет приятно жить, сделает его более удобным и комфортным.

Необходимо отметить увеличение печатной продукции, а также мобильных приложений в визуальной среде города Алматы, которая являясь одним из видов средообразующей деятельности в городском пространстве, имеет способность мобильно и гибко подстраиваться под нужды людей. Это обстоятельство предполагает, что визуальные коммуникации могут стать главными средообразующими элементами городской среды.

Таким образом, актуальность данного исследования заключается в недостаточности исследований на тему взаимодействия визуальных коммуникаций в пространстве города с поведением людей, что диктует необходимость в изучении проблемы воздействия средств визуальных коммуникаций в городской среде, в том числе в условиях мегаполиса города Алматы.

Литература

1. Кашкабаш Т. В. Особенности восприятия визуально-коммуникативного пространства Москвы / Т. В. Кашкабаш // Наука и бизнес: пути развития. — 2013. — № 10 (28). — С. 25–28.
2. Лобанова А. С. «Да, не в тему, но красиво же, красиво!»: Восприятие Городского Пространства Жителями Йошкар-Олы // Журнал социологии и социальной антропологии. — 2014. — т. 17. — № 4 (45). — С. 124–135.
3. Мельникова О. В. Комплексный анализ формирования студентами «образа города» на основе метода семантического дифференциала / О. В. Мельникова // Вестник гражданских инженеров. — 2014. — № 3 (44). — С. 302–307.
4. Badita A. Urban Image Analysis Through Visual Surveys. Craiova City (Romania) as a Case Study Study / A. Badita, L. Popescu // Forum geografic. — 2012. — Vol. XI. — Issue 2. — P. 223–228.
5. Копцева Н. П., Кистова А. В.. Конструирование этнокультурной и общенациональной идентичности как философская проблема / Философия и культура. — 2015. — № 1. — С. 12–19. DOI: 10.7256/1999-2793.2015.1.10695
6. Закон Республики Казахстан «Об административно-территориальном устройстве Республики Казахстан», пункт 4 статья 13 от 8 декабря 1993 года. — С. 2–6.

Секция 2. **МЕДИЦИНСКИЕ НАУКИ**

Альмухамбетова Рауза Кадыровна
*кандидат медицинских наук, доцент,
профессор кафедры внутренних болезней № 3
Казахский национальный медицинский университет
имени С.Д. Асфендиярова
Алматы, Республика Казахстан*

Жангелова Шолпан Болатовна
*кандидат медицинских наук, доцент,
профессор кафедры внутренних болезней № 3
Казахский национальный медицинский университет
имени С.Д. Асфендиярова
Алматы, Республика Казахстан*

Капсултанова Дина Амангельдиновна
*кандидат медицинских наук,
доцент кафедры внутренних болезней № 3
Казахский национальный медицинский университет
имени С.Д. Асфендиярова
Алматы, Республика Казахстан*

Тыналиева Шынар Айтжановна
*заведующая кардиологического отделения № 3
Городской кардиологический центр
Алматы, Республика Казахстан*

Аронова Арайлым Куспановна
*врач-интерн
Казахского национального медицинского университета
имени С.Д. Асфендиярова
Алматы, Республика Казахстан*

Жаксыханов Еркебулан Жанболатович
*врач-интерн
Казахского национального медицинского университета
имени С.Д. Асфендиярова
Алматы, Республика Казахстан*

Жумагулова Фаузия Мухамбетовна
*врач-интерн
Казахского национального медицинского университета
имени С.Д. Асфендиярова
Алматы, Республика Казахстан*

СИНДРОМ ФРЕДЕРИКА (СЛУЧАЙ ИЗ ПРАКТИКИ)

Синдром Фредерика — это симптомокомплекс, состоящий из клинических особенностей патологии и электрокардиографических (ЭКГ) проявлений, возникающих при полной атриовентрикулярной блокаде с ускоренным сокращением отдельных мышечных волокон сердца, нарушающих сердечный ритм (пульс ритмичный, но очень редкий) и насосную функцию. При синдроме Фредерика наиболее часто отмечается нарушение стабильной работы предсердий, начинающихся сокращаться беспорядочно. Более редкий случай вместо мерцательной аритмии на ЭКГ появляется трепетание предсердий, а при исследованиях выявляют сбой стабильного внутрисердечного кровотока. Все это ведет к прекращению движения электроимпульсов из предсердий в желудочки, что влечет за собой полную атриовентрикулярную блокаду. При феномене Фредерика поражаются различные функциональные отделы сердца и нарушается движение управляющих электроимпульсов. Вначале человеческим организмом используются внутренние резервы. Затем патологические процессы уже могут проявляться на ЭКГ, а больной начинает замечать изменения в состоянии своего здоровья: усталость, сонливость, головокружение, обморочные состояния, цианоз лица, судороги, характерные для гипоксии мозга.

Целью нашего исследования явилось выявление факторов риска, изучение особенностей клинического проявления, вопросов диагностики и лечения синдрома Фредерика.

Материал и методы. Под нашим наблюдением и лечением находилась больная с синдромом Фредерика, поступившая в экстренном порядке в городской кардиологический центр (ГКЦ) г. Алматы.

Результаты и обсуждения. Больная Н., 85 лет поступила с жалобами на чувство «дискомфорта» в области сердца, без иррадиации, одышку при незначительной физической нагрузке, головокружение, головные боли, общую слабость. Из анамнеза: со слов больной и родственников, ИБС в течение многих лет, острый инфаркт миокарда (ОИМ) отрицает, коронароангиография (КАГ) ранее не проводилась. Артериальная гипертензия в течение многих лет, максимальное АД 200/110 мм.рт.ст, при 140/90 мм рт.ст. чувствует удовлетворительно, базисной терапии не придерживается. Состоит на «Д» учете по месту жительства. 10 лет назад перенесла ОНМК, неоднократно получала стационарное лечение по поводу микроинсультов. Страдает сахарным диабетом. Накануне госпитализации стали беспокоить слабость,

одышка, головокружение, боли в области сердца, в динамике головокружение усилилось, была вызвана бригада скорой помощи, больная доставлена и госпитализирована в отделение реанимации и интенсивной терапии (ОРИТ) ГКЦ. Анализ жалоб и анамнеза не указывает на факторы риска, предрасполагающие к возникновению синдрома Фредерика: прием лекарственных препаратов (М-холиноблокаторов, бета-адреномиметиков), нарушение электролитного баланса, семейную гиперлипидемию. В то же время больная в течение многих лет страдает ИБС, артериальной гипертензией.

Клинически диагностировать данный синдром сложно. Ярко выраженных признаков феномен Фредерика не имеет, они в большей степени сходны с различными кардиологическими заболеваниями. Это состояние можно заподозрить у пациента только при наличии постоянной формы фибрилляции предсердий, а также потери сознания и редком ритме. Клиника заболевания при феномене Фредерика теряет характерные для фибрилляции предсердий особенности: исчезают жалобы на сердцебиение и перебои в работе сердечной мышцы, на первое место начинают выступать изменения, связанные с полной поперечной блокадой: возникают приступы головокружений, потеря сознания. У нашей пациентки в клинической картине нарастают головокружение и слабость. При синдроме Фредерика состояние пациента во многом зависит от устанавливающейся частоты сокращения желудочков. В отдельных случаях, когда число сердечных сокращений (ЧСЖ) устанавливается в пределах 50–60 ударов в минуту, у больного может отмечаться удовлетворительное состояние. При редкой частоте сокращений желудочков (20–30 ударов в минуту) состояние пациента сильно ухудшается, у пациента могут быть приступы потери сознания. Они связаны с недостаточным поступлением кислорода в мозг в период длительного прекращения деятельности сердца при исчезновении биоэлектрической активности. В этот период может наступить смерть. Появляется или нарастает степень сердечной недостаточности. Пациенту, а часто и врачу, при развитии атриовентрикулярной блокады кажется, что мерцательная аритмия исчезла, синусовый ритм восстановился. Только ЭКГ с большой долей вероятности позволяет подтвердить или опровергнуть феномен Фредерика.

При поступлении: состояние тяжелое, обусловленное сердечной недостаточностью. Сознание ясное. Питание удовлетворительное. (Рост 156, вес 72) ИМТ-29. Кожные покровы бледные, чистые. Периферических отеков нет. В легких перкуторно-легочной звук. Аускультативно — дыхание везикулярное, в нижних отделах ослабленное, ЧДД 21 в мин. Границы относительной сердечной тупости: правая — по правому краю грудины, верхняя — в третьем межреберье, левая — на

1,0 см кнаружи от левой срединно-ключичной линии. Тоны сердца приглушены, ритм неправильный, АД 153/98 мм рт.ст, ЧСС 40 в мин.

На ЭКГ фибрилляция предсердий с ЧЖС 34–40 в мин. Полная АВ блокада. Отклонение ЭОС влево. Гипертрофия левого желудочка. Ишемия по передне-боковой стенке.

Был установлен временный электрокардиостимулятор (ЭКС). На мониторе: ритм ЭКС навязан на желудочки с ЧСС 70 в минуту, амплитуда 2,0 вт, пс –1,0 вт.

ЭхоКГ: электрод ЭКС в правом отделе. Незначительный стеноз и кальцинат у свободных краев створок митрального клапана (МК), Створки аортального клапана (АК) также кальцинированы. Дилатация левого предсердия. Зон гипокинеза не выявлено. Сократительная функция обоих желудочков в норме (по Симпсону 66%). Диастолическая дисфункция левого желудочка (ЛЖ) по 1 типу. Умеренная легочная гипертензия (max ДЛА 50 мм рт.ст). ДЭХОКГ: регургитация на МК 1 степени, АК 0–1 степени, ТК до 1 степени, ЛК 1–32 степени.

В анализах: уровни кардиомаркеров в пределах нормы, Д-димер увеличен до 1047нг/мл (при норме 500 нг/мл), дислипидемия. Гликемический профиль: 12,2–16,4–16,5ммоль/л.

Через 4 дня временный ЭКС отключен, на ЭКГ: ритм синусовый ЧСС 57 в минуту. Отклонение ЭОС влево. Гипертрофия левого желудочка. Ишемия по передне-боковой стенки уменьшилась. К имплантации постоянного ЭКС показаний нет.

Таким образом, клинически диагностировать данный синдром сложно. Атриовентрикулярная блокада третьей степени, сочетающаяся с мерцанием желудочков требует хирургического лечения, главной задачей которого является вживление постоянного водителя ритма [1, с. 128–154; 2, с. 54–68; 3, с. 148–282].

Литература

1. Габриэль М. Хан. Быстрый анализ ЭКГ / Габриэль М. Хан/ Москва Издательство БИНОМ. — Медиа», 2012.-с.128–154.
2. Орлов В. Н. Руководство по электрокардиографии / Орлов В. Н. // Медицинское информационное агентство (МИА). 2016. — 560 с. ил. — с. 54–68.
3. Ламберг И. Г. ЭКГ при различных заболеваниях. Расшифровываем быстро и точно / Ламберг И. Г. // Феникс, 2015, с. 148–282.

Альмухамбетова Рауза Кадыровна
*кандидат медицинских наук, доцент,
профессор кафедры внутренних болезней № 3
Казахский национальный медицинский университет
имени С.Д. Асфендиярова
Алматы, Республика Казахстан*

Жангелова Шолпан Болатовна
*кандидат медицинских наук, доцент,
профессор кафедры внутренних болезней № 3
Казахский национальный медицинский университет
имени С.Д. Асфендиярова
Алматы, Республика Казахстан*

Капсултанова Дина Амангельдиновна
*кандидат медицинских наук,
доцент кафедры внутренних болезней № 3
Казахский национальный медицинский университет
имени С.Д. Асфендиярова
Алматы, Республика Казахстан*

Тыналиева Шынар Айтжановна
*заведующая кардиологического отделения № 3
Городской кардиологический центр
Алматы, Республика Казахстан*

Махатова Таншолпан Курманалиевна
*врач-интерн
Казахского национального медицинского университета
имени С.Д. Асфендиярова
Алматы, Республика Казахстан*

Төртбай Жанбике Ибрахимқызы
*врач-интерн
Казахского национального медицинского университета
имени С.Д. Асфендиярова
Алматы, Республика Казахстан*

К ДИАГНОСТИКЕ СИНДРОМА ФРЕДЕРИКА (СЛУЧАЙ ИЗ ПРАКТИКИ)

Целью нашего исследования явилось проведение дифференциальной диагностики со сходными ЭКГ изменениями.

Материал и методы. Под нашим наблюдением и лечением находилась больная с синдромом Фредерика, поступившая в экстренном порядке в городской кардиологический центр (ГКЦ) г. Алматы.

Результаты и обсуждение: Больная Н., 85 лет поступила с жалобами на чувство «дискомфорта» в области сердца, без иррадиации, одышку при незначительной физической нагрузке, головокружение, головные боли, общую слабость. На ЭКГ при поступлении: фибрилляция предсердий с ЧЖС 34–40 в мин. Полная АВ блокада. Отклонение ЭОС влево. Гипертрофия левого желудочка. Ишемия по передне-боковой стенке. Наличие редкого ритма на ЭКГ у нашей пациентки при поступлении предполагало проведение дифференциальной диагностики со сходными ЭКГ изменениями. Синдром редкого ритма (≤ 40 в мин.) может иметь место при: синусовой брадикардии, АВ ритме, полной АВ блокаде, синдроме слабости синусового узла, синдроме Фредерика.

Синусовая брадикардия — урежение числа сердечных сокращений менее 60 в мин., связанное со снижением автоматизма синусового узла. Может быть: у здоровых лиц во время физиологического сна, у хорошо тренированных спортсменов, при инфаркте миокарда, миокардитах, микседеме, повышении внутричерепного давления (опухоли головного мозга, кровоизлиянии), передозировке сердечными гликозидами, морфином, хинином и др. На ЭКГ: ЧСС от 59 до 40 в мин., RR равны между собой, RR удлинены, в основном за счет Т-Р, Р есть, предшествует QRS нормальной формы и продолжительности, PQ тяготеет к верхней границе нормы.

Атриовентрикулярный ритм (АВ) — ритм при котором АВ узел становится источником возникновения импульсов и берет на себя функцию водителя ритма сердца. АВ ритм возникает вследствие угнетения (как функционального, так и органического характера) автоматизма синусового узла при усилении автоматической функции АВ узла. Может быть при: ИБС, инфаркте миокарда, ревматизме, передозировке сердечными гликозидами, хинидином, атропином. При АВ ритме местом возникновения импульсов могут быть или верхняя (предсердная) часть АВ узла, тогда импульс распространяется ретроградно на предсердия, затем на желудочки, поэтому зубец Р отрицательный предшествует желудочковому комплексу QRS; или средняя, расположенная на границе между предсердиями и желудочками, тогда предсердия и желудочки сокращаются одновременно и зубец Р наслаивается на QRS; или нижняя часть (желудочковая) АВ узла, тогда вначале сокращаются желудочки, а затем импульс распространяется ретроградно на предсердия, поэтому после QRS будет отрицательный зубец Р. На ЭКГ: ЧСС менее 40 в мин., зубец Р (–), может быть перед

комплексом QRS или после QRS или сливаться с QRS, $P = QRS$, RR равны между собой, RR удлинены.

Полная АВ блокада — ни один импульс из синусового узла не проводится на желудочки. Они все полностью блокируются в А-В узле, поэтому предсердия сокращаются за счет импульсов из синусового узла, их частота в пределах 60–80 в мин., а желудочки сокращаются за счет импульсов, исходящих из нижележащих отделов проводящей системы. Возможны проксимальная и дистальная формы. Ритм желудочков значительно реже и находится в зависимости от расположения возникшего центра автоматизма — чем дальше от А-В узла, тем реже ритм желудочков. Желудочковые комплексы могут иметь почти нормальную форму, если водитель ритма желудочков располагается выше места разветвления пучка Гиса на ножки, так как охват возбуждением желудочков происходит обычным путем. Если водитель ритма желудочков находится ниже разветвления пучка Гиса — в одном из ножек пучка Гиса или разветвлений, то желудочковые комплексы напоминают по форме желудочковые экстрасистолы — они уширены, т. к. волна возбуждения охватывает желудочки не одновременно, а вначале один, затем другой, соответственно, времени требуется больше. QRS комплексы будут деформированы, т. к. волна возбуждения на один желудочек идет обычным антеградным путем, а на другой распространяется обходным путем ретроградно. На ЭКГ при полной А-В блокаде зубцы Р не связаны с желудочковыми комплексами QRST и регистрируются на любом участке кривой, временами зубец Р наслаивается на желудочковый комплекс или полностью теряется в нем. При проксимальной форме: ЧСС 30–60 в мин., QRS нормальной формы и продолжительности, RR равны между собой, т. к. синусовый узел работает ритмично, PP равны между собой, т. к. А-В узел работает ритмично, интервал RR больше интервала PP, полное разобщение предсердного и желудочкового ритмов. При дистальной форме (трехпучковой): 40–45 и менее в мин., QRS уширены и деформированы, RR равны между собой, т. к. синусовый узел работает ритмично, PP равны между собой, т. к. А-В узел работает ритмично, интервал RR больше интервала PP.

При полной А-В блокаде предсердия и желудочки сокращаются независимо друг от друга. Форма желудочковых комплексов при полной А-В блокаде зависит от локализации центра автоматизма в желудочках. На фоне полной блокады может наблюдаться синдром Морганьи-Эдемса-Стокса, который является тяжелым осложнением. Клинически этот синдром проявляется приступами головокружения, слабости, потери сознания, судорожными подергиваниями, резким падением частоты пульса до полного его исчезновения, так

как предсердия сокращаются, а желудочки «молчат». В основе клинических проявлений данного синдрома лежит острая гипоксия мозга.

Синдром слабости синусового узла (СССУ) — это клиническое состояние, обусловленное нарушением способности синусового узла генерировать полноценные импульсы возбуждения. СССУ чаще выявляется у пожилых пациентов и связан с дегенеративными изменениями (амилоидоз) или склеротическими, дегенеративными (фиброз) поражениями синусового узла. Клиническими проявлениями СССУ являются: головокружение, обмороки, эпизоды потери сознания; слабость, одышка как результат развития сердечной недостаточности; сердцебиение и приступы стенокардии, ухудшение памяти и другие нарушения со стороны ЦНС. ЭКГ при СССУ: стойкая синусовая брадикардия, периодическое появление эктопических ритмов (чаще предсердных, из А-В узла, фибрилляции, трепетания предсердий, С-А блокада), отказ синусового узла, синдром брадикардии-тахикардии.

При синдроме Фредерика: ЧСС не превышает 40–60 в мин., вместо зубцов Р — волны мерцания (f) или трепетания (F), эктопический (узловой или идиовентрикулярный) ритм сердца, интервалы RR равны между собой.

Таким образом, клинически диагностировать данный синдром сложно. Только ЭКГ дает возможность грамотно интерпретировать характерные изменения. Это состояние можно заподозрить у пациента при наличии постоянной формы фибрилляции или трепетания предсердий на фоне полной АВ блокады, 10–27% которой наблюдается при синдроме Фредерика [1, с. 149–182; 2, с. 54–68; 3, с. 283].

Литература

1. Габриэль М. Хан. Быстрый анализ ЭКГ / Габриэль М. Хан // Москва Издательство БИНОМ. — Медиа», 2012. — с. 149–182.
2. Орлов В. Н. Руководство по электрокардиографии. / Орлов В. Н. // Медицинское информационное агентство (МИА). 2016. — 560 с. ил. — с. 54–68.
3. Ламберг И. Г. ЭКГ при различных заболеваниях. Расшифровываем быстро и точно / Ламберг И. Г. // Феникс, 2015, с. 283.

Жангелова Шолпан Болатовна
*кандидат медицинских наук, доцент,
профессор кафедры внутренних болезней № 3
Казахский национальный медицинский университет
имени С.Д. Асфендиярова
Алматы, Республика Казахстан*

Туякбаева Алина Геннадьевна
*заведующая кардиологическим отделением № 5
Городской кардиологический центр
Алматы, Республика Казахстан*

Беккулиева Сауле Асанбековна
*врач-ординатор кардиологического отделения № 5
Городской кардиологический центр
Алматы, Республика Казахстан*

Муратова Айзада Айткуловна
*врач-ординатор кардиологического отделения № 5,
Городской кардиологический центр
Алматы, Республика Казахстан*

Лукпанова Айгерим Куанышалиевна
*врач-ординатор кардиологического отделения № 5
Городской кардиологический центр
Алматы, Республика Казахстан*

Кикымова Акбоне Ақылбековна
*врач-ординатор кардиологического отделения № 5
Городской кардиологический центр
Алматы, Республика Казахстан*

АТИПИЧНОЕ ТЕЧЕНИЕ ТРОМБОЗА МЕЗЕНТЕРИАЛЬНЫХ СОСУДОВ У ПАЦИЕНТА С ФИБРИЛЛЯЦИЕЙ ПРЕДСЕРДИЙ

Цель исследования: выявление причины асимптомного течения тромбоза мезентериальных сосудов.

Материал и методы исследования: анализ истории болезни реального пациента.

Результаты и обсуждение: пациент Ш., 83 года, находился на стационарном лечении в кардиологическом отделении в течение двух суток с диагнозом: ХИБС. Перенесенный инфаркт миокарда (2011 г.)

Постоянная форма фибрилляции предсердий, класс тяжести по EHRA II. (CHA2DS2-VASc-5 балл, HAS-BLED-4 балл). Синдром Фредерика. Имплантация временного ЭКС. ХСН IIA (NYHA). Артериальная гипертония 3 степени, риск 4.

Конкурирующий диагноз: Острый панкреатит. Панкреонекроз. Тромбоз мезентериальных сосудов. Хронический пиелонефрит. латентное течение. ХБП 3 б. Причина смерти: ОССН.

Доставлен в клинику бригадой скорой помощи с диагнозом: ИБС. Острый коронарный синдром без подъема сегмента ST. Полная АВ блокада. ХСН IIA 3ФК (NYHA). Артериальная гипертония 3 степени, риск 4. Жалобы при поступлении: на давящие боли за грудиной с иррадиацией в левую руку, продолжительностью 10–20 минуту, одышку в покое, холодный пот, слабость, головокружение.

Анамнез заболевания: ИБС, нарушение ритма по типу фибрилляции предсердий и АГ в течение многих лет. Инфаркт миокарда в 2011 году. Коронарография ранее не проводилась. Максимальное АД 200/100 мм.рт.ст. Базисной терапии придерживается, амбулаторно принимает непертен, тромбопол. Антикоагулянты не принимал. Ухудшение состояния с вечера, самостоятельно принял 2 таб. корадрона. Под утро — кратковременная потеря сознания, вызвана бригада СМП и доставлен в кардиоцентр.

Объективно при поступлении: Состояние тяжелое. Сознание ясное. Питание удовлетворительное. ИМТ=22 кг/см². Кожные покровы: бледные, влажные. Периферических отеков нет. Варикозное расширение вен нижних конечностей с обеих сторон. Очаговой неврологической симптоматики нет. Границы сердца смещены влево на 3,5 см, тоны приглушены, ритм правильный, АД 114/78 мм.рт.ст., ЧСС 34 в мин. Язык влажный. Живот мягкий, безболезненный. Печень на 2 см выступает из под края реберной дуги.

Результаты лабораторно-инструментальных данных: В общем анализе крови: без патологии, лейкоциты — $6,8 \times 10^9$ /л, СОЭ-5 мм/ч, только сдвиг влево до п/я — 6%. В биохимическом анализе крови только повышение амилазы крови — 1248, мочевины — 18,5 мкмоль/л, креатинина — 160 мкмоль/л, высокочувствительного СРБ — 14,9 мг/л, СКФ 30 мл/мин. Липидный спектр в норме.

Коагулограмма: МНО-1,05, ККВ 43,0'', ПТВ-11,7с, Фибриноген А 4,8 г/л, В-нафтоловый 1+, ТВ-50,6с., РФМК 21,0 мг/%.

Кардиомаркеры отицательные в динамике. Общий анализ мочи в норме.

ЭКГ: Фибрилляция предсердий, ЧЖС 28 в минуту. Синдром Фредерика. Отклонение ЭОС влево. Гипертрофия ЛЖ. После установки

временного электрокардиостимулятора на ЭКГ: ритм ЭКС с ЧСС — 60 в мин. Полная блокада ЛНПГ.

На ЭХОКГ: Электрод ЭКС в правом отделе. Дилатация обоих предсердий. Сократительная функция ЛЖ удовлетворительная (по Симпсону 50%), ПЖ в норме. Умеренная легочная гипертензия 51 мм.рт.ст. Коронарография: гемодинамически не значимые стенозы.

Рентгенограмма органов грудной клетки: Кардио-торакальный индекс — 71%. Признаки легочной венозной гипертензии 2–1 степени. Нормоволемия. Рентген признаки двухсторонней ниже-долевой пневмонии. Тень сердца расширена в объеме и влево. Тень аорты расширена, кальциноз 3–4 степени.

В связи с наличием в анамнезе хронического холецистита с частыми обострениями пациенту назначено УЗИ ОБП, почек. УЗИ органов брюшной полости: повышенный пневматоз. Диффузные изменения паренхимы печени. Умеренная гепатомегалия. Эхо признаки хронического холецистита и хронического воспалительного процесса обеих почек. Микролитиаз.

На следующие сутки появилось напряжение мышц живота в связи с чем вызван хирург, а на обзорной рентгенограмме органов брюшной полости сидя на месте в отделении реанимации — определяются единичные чаши Клойбера. Арки, свободного воздуха под куполом диафрагмы не отмечается.

Консультация хирурга — на момент осмотра данных за острую хирургическую патологию не выявлено. Не исключается острый панкреатит в виду резкого повышения концентрации амилазы крови.

К концу вторых суток — состояние больного резко ухудшилось — произошла остановка сердечной деятельности по типу асистолии. Реанимационные мероприятия проводились в полном объеме в течение 30 минут — без эффекта. **При патологоанатомическом вскрытии** выявлен тромбоз мезентериальных сосудов и гангрена толстого и тонкого кишечника.

Таким образом, у пациента пожилого возраста наблюдалась **арективная гангрена кишечника**: в общем анализе крови не было лейкоцитоза, болевой синдром появился за несколько часов до смерти, только в биохимическом анализе крови повышение цифр амилазы, что повлекло ошибочную диагностику острого панкреатита и хирургом не заподозрена гангрена кишечника, хотя на рентгенографии органов брюшной полости были выявлены арки и чашки Клойбера — признаки острой кишечной непроходимости.

Согласно литературным данным, как правило, при хронической форме фибрилляции предсердий у пациентов развивается тромбоз мезентериальных сосудов, который является причиной смерти у данной

категории пациентов. У лиц старших возрастных групп клиника гангрены кишечника — стертая и диагностируется тромбоз мезентериальных сосудов **только при аутопсии**. Нужно всегда помнить, что отсутствие плановой адекватной антикоагулянтной терапии при фибрилляции предсердий может закончиться формированием тромбоза мезентериальных сосудов [1, с. 15436; 2, с. 965–972; 3, с. 2893–2962; 4, с. 45–54].

Литература

1. Клинические протоколы Республиканского центра развития здравоохранения МЗ РК. — 2017, «Фибрилляция и трепетание предсердий» / <https://diseases.medelement.com/disease/фибрилляция-предсердий-2017/15436>
2. Wynn GJ, Todd DM, Webber M, Bonnett L, McShane J, Kirchhof P, Gupta D. The European Heart Rhythm Association symptom classification for atrial fibrillation: validation and improvement through a simple modification. *Europace* 2014;16: P.965–972.
3. 2016 ESC Guidelines for the management of atrial fibrillation developed in collaboration with EACTS. The Task Force for the management of atrial fibrillation of the European Society of Cardiology (ESC). Developed with the special contribution of the European Heart Rhythm Association (EHRA) of the ESC. *European Heart Journal* (2016) 37, 2893–2962.
4. Whitlock R, Healey J, Vincent J, Brady K, Teoh K, Royse A, Shah P, Guo Y, Alings M, Folkerlinga RJ, Paparella D, Colli A, Meyer SR, Legare JF, Lamontagne F, Reents W, Boning A, Connolly S. Rationale and design of the Left Atrial Appendage Occlusion Study (LAAOS) III. *Ann Cardiothorac Surg* 2014;3: P.45–54.

Секция 3. ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

Хоменко Володимир Васильович
завідувач сектору відділу проектного управління
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України
м. Київ, Україна

ПРОЕКТНА КУЛЬТУРА ВЧИТЕЛЯ

Сучасні інноваційні процеси системно увійшли в практику освітньої галузі. Вони впливають на підготовку нової генерації педагогів, які зможуть знайти шляхи подолання глобалізованих викликів ХХІ століття. Питання формування готовності педагога до інноваційної діяльності, розвитку інноваційної, проектної культури розкрито в роботах А. Т. Ашерова, Л. М. Ващенко, І. В. Гавриш, В. М. Гриньової, Л. І. Даниленко, В. Ф. Паламарчук, та ін. Вміння педагога застосовувати інноваційні технології визначається його здатністю сприймати, створювати, реалізовувати інновації, а успіх діяльності культурно-освітнього інноваційного середовища навчальних закладів залежить від готовності вчителя до освітніх змін, його вмінь застосовувати проектні технології. Основою готовності вчителя до інноваційної діяльності є проектна культура. Питання формування проектної культури для системи освіти є важливим, оскільки вона відповідає потребам формування сучасної, освіченої людини та розвитку творчої діяльності та партнерської співпраці всіх суб'єктів освітнього процесу. У дослідженнях російських вчених Запесоцької, І. А. Колеснікової, А. П. Маркова, В. Є. Радіонова, Н. В. Топіліної, Л. А. Філімонюк визначено поняття «проектна культура». До питань проектної культури навчального закладу та інструментів її формування звертались у своїх працях І. А. Зімяя, В. Ф. Сидоренко, А. О. Кравцов, В. А. Ченобитов та інші. Так, зокрема у вітчизняних працях залишаються не достатньо дослідженими поняття «проектна культура вчителя» її характеристики, механізми та система формування проектної культури вчителя, та її взаємозв'язок з формуванням культурно-освітнього інноваційного середовища навчальних закладів та громад.

У сучасному розумінні термін проектування, взяте у його цілісності, можна визначити як «проектна культура». Проектна культура,

як поняття в цілому сформувалася у першій половині ХХ століття. Як визначає І. А. Зімяя проектна культура є загальною формою реалізації мистецтва планування, прогнозування, створення, виконання і оформлення результатів проекту. Вона має об'єднати два непересічних напрямки освіти: гуманітарно-художній та науково-технічний [3, с. 15]. Проектну діяльність автор розглядає як освітню тенденцію майбутнього. Аналіз визначень понять проектною культури в різних дослідженнях, дозволяє визначити її як спосіб творчої самореалізації людини. Отже, проектна культура виявляється в проектній діяльності й проектному мисленні та втілена в мистецтві планування, розробки, впровадження проекту. Без оволодіння проектною культурою вчитель не зможе здійснювати якісно і сучасно свою професійну діяльність. Проектна культура є не тільки результатом педагогічної свободи особистості, але й необхідним фундаментом розвитку здатності особистості ставити перед собою конкретні цілі діяльності у відповідності зі своїми намірами. Аргументи на користь необхідності засвоєння проектною культури більшість дослідників називають наступні:

- проектування змінює тип мислення учасників проекту, наближаючи їх до потреб суспільства;
- проектування визначає сучасне, інноваційне обличчя навчального закладу;
- проектування реалізує ідеї особистісно орієнтованою педагогіки;
- проектування зміцнює конкурентоздатність самого вчителя.

Слід зауважити, що необхідно створювати в навчальному закладі умови для формування творчих колективів, які б займалися підготовкою та реалізацією проектною діяльності. Оскільки об'єднання вчителів навколо інноваційних, проектних ідей дає можливість сформувати культурно-освітнє інноваційне середовище навчального закладу і громад. Кожен учасник освітнього процесу має бути підготовленим до того, щоб індивідуально або у складі групи розробити та здійснити певний проект. Результати проектною діяльності повинні мати діяльнісний характер, тобто, фіксуватися у вигляді опису ідей, цілей, методів та умов їх досягнення з урахуванням освітньої, економічної, екологічної та соціальною доцільності, а також у вигляді результату даного проекту, яка дає якісний педагогічний результат.

Проектна культура передбачає формування вчителя як творчої особистості, яка має постійну потребу в навчанні протягом життя, побудові власного проекту і його реалізації в освіті. Процес формування проектною культури має бути спрямований на створення інноваційного культурно-освітнього середовища в навчальному закладі, громаді. Рух цього процесу може бути забезпечено лише тоді, коли проектна культура зможе реалізовуватись з врахуванням сучасного

педагогічного досвіду вчителя. Подальшого дослідження потребують визначення та уточнення понять «проектна культура», «проектна культура вчителя», виділення основи проектної культури та умов оволодіння її педагогом, її характеристик та механізмів формування проектної культури.

Література

1. Ашеро́в А. Т. Метод определения структуры и содержание учебного материала, формирующего проектную культуру будущих инженеров-педагогов в процесс се системотехнической подготовки / А. Т. Ашеро́в, В. И. Шеховцова // Теорія і практика управління соціальними системами. — Харків: НТУ «ХПІ», 2009. — № 1. — С. 45–54.
2. Запесоцкая Н. А. Проектная культура как основа профессионального мастерства менеджера социально-культурной сферы: автореф. дис. канд. пед. наук.: 13.00.05 / Н. А. Запесоцкая. — Санкт-Петербург, 2007 — 24 с.
3. Зимняя И. А. Педагогическая психология: Учебн. Пособие / И. А. Зимняя. — Ростов-на-Дону: Феникс, 1997.

Секція 4. ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

Щербан Тетяна Дмитрівна
доктор психологічних наук, професор
Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна

Гоблик Володимир Васильович
доктор економічних наук, професор
Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна

МИСЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ У ПРОЦЕСІ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАДАЧ

Анотація. Досліджено процес мислення вчителя. Активізація мислення вчителя здійснюється в утворенні провідної ідеї, яка втілюється у конструктивну схему, яка у розгорнутому вигляді показує шлях втілення конкретної ідеї, яка трансформується у оперативний образ ситуації.

Ключові слова: навчальна задача, мислення, мислительна активність, категоріальний характер, провідна ідея, образ.

Мислительної діяльність вчителя детермінується навчальною задачею. Мета представленого — виділити психологічні особливості мислительної діяльності вчителя під час розв'язання навчальних задач.

Навчальні задачі правомірно розглядати як структурну одиницю мисленнєвої діяльності вчителя. Відповідно функціями його мислення (у співвідношенні до практичної діяльності) будуть функції аналізу конкретних навчальних ситуацій, постановки задач у конкретних умовах діяльності, створення планів розв'язання цих задач, регулювання процесу здійснення намічених планів, оцінка одержаних результатів. Іншими словами, мислительна діяльність учителя носить яскраво виражений практичний характер. Її метою є розвиток особистості школярів у педагогічному процесі. Найважливіша умова досягнення цієї мети — організація активної діяльності самих учнів, у ході якої лише і можливий їх розвиток.

У психологічних дослідженнях [3] розкривається логіка руху теоретичних знань у процесі вироблення навчальних рішень. Підкреслюється, зокрема, що, у вчителя, передусім, мають бути сформульованими певні провідні ідеї, які задають загальну спрямованість його діяльності. При цьому принципово, що ці ідеї повинні бути засвоєними учителем на рівні особистих педагогічних переконань. Лише в такому випадку вони будуть не просто декларованими ідеями, а такими, що реально мотивують дії вчителя.

Втілення ідеї в конструктивну схему (модель, проект, задум) рішення, яка б врахувала особливості конкретної навчальної ситуації — наступний етап її реалізації. Реальне втілення конструктивної схеми, яка є основою для регуляції процесу взаємодії вчителя з учнями, — це оперативний образ ситуації. В останньому відображається як конструктивна схема рішення, так і особливості конкретної ситуації взаємодії між учителем і учнями у даний момент часу. Саме оперативний образ ситуації дозволяє вчителю відбирати поточну інформацію у ході реалізації рішення, швидко уточнювати і коригувати свої дії.

У практичному мисленні вчителя, ще раз наголосимо, завжди мають місце два зустрічні процеси: а) вчитель постійно одержує інформацію про реальну ситуацію діяльності, зміст якої дозволяє йому будувати чуттєво-конкретне уявлення про цю ситуацію; б) витримує напрями збору такої інформації, вибіркоче ставлення до неї, систематизації і узагальнення її. Всі ці процеси у навчальному спілкуванні регулюються на основі тих критеріальних структур, що притаманні вчителю.

Оволодіння вчителем теоретичними знаннями та накопичення практичного досвіду є необхідною, але недостатньою умовою професіоналізму. Лише постійне осмислення, аналіз і узагальнення власного досвіду дозволяють учителю розвиватися як професіоналу. Рефлексивне ставлення компетенції вчителя до власної діяльності є однією з найбільш важливих психологічних умов її поглибленого усвідомлення, критичного аналізу конструктивного вдосконалення. Саме рефлексія забезпечує можливість виходу з повного заглиблення у безпосередній процес, зайняти позицію над ним, поза ним для судження про нього [4].

Проведене наступне дослідження. Вчителям пропонувалось три варіанти умінь: сенсорних, перцептивних і розумових. В кожному варіанті серед цього переліку було лише одне вміння розв'язування навчальних задач (вказане вище), яке ми вважаємо провідним. Досліджувані (83 особи) визначали його місце і значущість серед всього переліку, тобто зранжували ці вміння наступним чином: аналіз навчальної ситуації (70 осіб); встановлення суттєвих та несуттєвих ознак

спостережуваних фактів, співставлення їх, визначення подібності та відмінності (65 осіб); встановлення причинно-наслідкових зв'язків і на цій основі вироблення стратегії і тактики впливів на учня, групу чи клас (45 осіб). Аналіз одержаних результатів, свідчить, що значна частка вчителів не розрізняють уміння розв'язувати навчальні задачі від інших, і відповідно не надають їх значимості і цінності.

Отже, система суб'єкт-предмет-суб'єктних взаємин переважно будується на мисленні, яке має категоріальний характер і виражається в розумінні і засвоєнні навчальних текстів. Активізація мислення вчителя і учня здійснюється в утворенні провідної ідеї (уроку, чверті, року), пов'язаних з розвитком його інтелектуального потенціалу, втіленні ідеї в конструктивну схему, яка у розгорнутому вигляді показує шлях втілення конкретної ідеї, а конкретна ідея інтелектуального потенціалу учня трансформується у оперативний образ системи ситуацій, які є проміжними на шляху до мети.

Література

1. Выготский Л. С. Собрание сочинений: в 6-ти томах. — М.: Педагогика, 1984. — Т. 6. — 400 с.
2. Лиепиньш Э. К. Категориальные ориентации познания. — Рига: Зинатне, 1986. — 210 с.
3. Мышление учителя: Личностные механизмы и понятийный аппарат / Ю. Н. Кулюткина, Г. С. Сухобской. — М.: Педагогика, 1990. — 102 с. [203]
4. Рубинштейн С. Л. О мышлении и путях его исследования. — М.: АН СССР, 1958. — 146 с.
5. Чепелева Н. В. Психологическая герменевтика — наука о понимании / Практична психологія та соціальна робота. — 2001. — № 3. — С. 6–10.
6. Щербан Т. Д. Specialist's thinking activity in the solving problems process: Мислиннева активність фахівця у процесі розв'язання задач / Т. Д. Щербан // Technologies of intellect development: Технології розвитку інтелекту: журнал. — Київ, 2015. — № 9. Том 1. — Режим доступу: http://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/183.
7. Ярошевский М. Г. Неправомерное мнение о несовместимости естественнонаучного образа мысли с ценностно-нравственным воззрением на сущность человека / Человек. — 1998. — № 2. — С. 46–48.

Секция 5. ТЕХНИЧЕСКИЕ НАУКИ

Есебаева Бахыт Ерсайынқызы
*магистрант кафедры «Вычислительная техника»
Евразийского национального университета
имени Л.Н. Гумилева
г. Астана, Республика Казахстан*

Кусаинова Айнур Толеубековна
*докторант кафедры «Вычислительная техника»
Евразийского национального университета
имени Л.Н. Гумилева
г. Астана, Республика Казахстан*

ПРИМЕНЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ РЕШЕНИЯ ЗАДАЧ ГЕОФИЗИКИ

В послании Президента Республики Казахстан Н. Назарбаева [1] народу Казахстана глава государства отметил важность активного внедрения цифровых технологий для развития нашей страны. Президент Казахстана подчеркнул, что цифровизация необходима для повышения конкурентоспособности предприятий и страны в целом, а также улучшения качества жизни населения. Внедрение цифровой экономики во все сферы жизни во многом зависит от развития научных основ информационных и коммуникационных технологий. В Послании Президентом было отмечено, что в ближайшее десятилетие новые технологии воздействуют на то, что почти все профессии станут вытеснены, вырастет спрос на новые специальности. В частности, специалистов в области технологий Big Data, которые оказывают воздействие на информационные технологии в производстве, здравоохранении, торговле и муниципальном управлении.

В связи с этим, целью нашего исследования является разработка программного обеспечения для обработки и анализа больших объемов данных геофизических данных. В ходе исследования были проанализированы работы в области использования радиолокационного

зондирования за последние несколько десятков лет. GPR в 70 — е годы пользовался большим интересом, которых затем утих примерно на 10 лет. Интерес к GPR зависит от развития электроники, вычислительной техники и рост востребованности в инженерии. Научные деятели исследуют перспективы внедрения георадиолокационного метода исследования в службы транспортных систем — автомобильных, железных дорог и трубопроводов. Основной функцией аппаратуры подповерхностного георадара является исследование широкополосных импульсов метрового и дециметрового диапазона электромагнитных волн и прием — передача сигналов. Прием — передача сигналов зависит от исследуемых сред, например, контакт между сухими и влажными грунтами; между породой и материалом искусственного сооружения; между коренными и осадочными породами и т.д.

Для описания распространения электромагнитных волн метрового и дециметрового диапазона в геологической среде используют уравнение Максвелла. Электромагнитный или упругий импульс на входе среды генерируется, а на выходе среды приемной антенной или сейсмоприемником воспринимает отклик среды. Волны, содержащие информацию о среде, отличаются друг от друга временами пробега, интенсивностью и формой. Георадар воспринимает эти двойные времена пробега электромагнитных волн, как информацию о потерях, связанных с токами проводимости и о дисперсии фазовых скоростей в среде.

Рис. 1. Последовательность обработки геофизических данных

Исследование в данном направлении активно ведутся зарубежными и отечественными учеными [2–5]. В работе [2] авторы предложили последовательность обработки данных, представленную на рисунке 1. Например, в работе [5] предложены основные методы анализа и преобразования сигналов для выявления полезных волн на фоне помех и шумов и улучшение видимости являются (Рисунок 2).

Рис. 2. Основные методы анализа и преобразования сигналов для выявления полезных волн на фоне

Используя различные методы преобразования сигналов, волны — помехи стараются уменьшить, очистить с записи или хотя бы распознать их на записи и не воспринимать за полезные волны.

В работе [3] рассмотрены различные методы восстановления радио изображений, обработки сигналов и изображений подповерхностной области и объектов. Автор описывает реализацию алгоритмов обработки в программном пакете «Geo – data», который предназначен для обработки данных и позволяет выполнять операции, представленные на рисунке 3.

Активно в данном направлении исследованию ведутся научными группами в Казахстане [6–9].

В заключении хотелось бы отметить, что эффективность обработки информации существенно зависит от наличия априорной информации об исследуемых объектах и средах, поэтому разработка новых алгоритмов, позволяющих адаптироваться к среде измерений и учитывающих конкретные специфические особенности, представляется актуальной технической задачей.

Работа поддержана научным проектом «Разработка алгоритмов и встроенного программного обеспечения по определению геоэлектрического разреза для геоинформационной технологии — GPR».

Рис. 3. Методы восстановления радио изображений, обработки сигналов и изображений подповерхностной области и объектов

Литература

1. Послание Президента Республики Казахстан / Н. А. Назарбаев // 2018.
2. Владов М. Л., Старовойтов А. В. Введение в георадиолокацию / М. Л. Владов, А. В. Старовойтов // МГУ. — 2004. — 153 с.
3. Гринев А. Ю. Вопросы подповерхностной радиолокации / А. Ю. Гринев // Радиотехника. — 2005. — 416 с.
4. Владов М. Л., Старовойтов А. В. Обзор геофизических методов исследований при решении инженерно — геологических и инженерных задач / М. Л. Владов, А. В. Старовойтов // GDS Production. — 1998. — 67 с.
5. Владов М. Л., Золотарев В. П., Старовойтов А. В. Методическое руководство по проведению георадиолокационных исследований / М. Л. Владов, В. П. Золотарев, А. В. Старовойтов // ГСД — Продакшн. — 1997. — 68 с.

6. Искаков К. Т., Сержанов А. Б., Шолпанбаев Б. Экспериментальные данные исследований с помощью георадара «лоза-в» и интерпретация радарограмм / К. Т. Искаков, А. Б. Сержанов, Б. Шолпанбаев // Вестник Восточно-Казахстанского государственного технического университета им. Д. Серикбаева. — 2014. — № 4(66). — 94–101 с.

7. Iskakov K., Boranbayev S., Alimbayeva Z., Issin B. Experimental data of research using ground-penetrating radar Zond-12c and interpretation of georadarograms / K. Iskakov, S. Boranbayev, Z. Alimbayeva, B. Issin // Design and Thinning of Linear and Planar Antenna Arrays Using a Binary Teaching Learning Optimizer (A. Recioui). — 2016. — 322–324 с.

8. Zhartybayeva M., Oralbekova Z., Iskakov K. The interpretation of the radarograms on the basis of experimental data / M. Zhartybayeva, Z. Oralbekova, K. Iskakov // Acta Physica Polonica. — 2015. — В-467–В-468 с.

9. Iskakov K. T., Oralbekova Zh. O. Resolving power of algorithm for solving the coefficient inverse problem for the geoelectric equation / K. T. Iskakov, Zh. O. Oralbekova // Mathematical Problems in Engineering. — 2014. — 1–9 с.

Сайлаукызы Жулдыз

докторант кафедры «Вычислительная техника»
Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева
г. Астана, Республика Казахстан

ОБЕСПЕЧЕНИЕ НАДЁЖНОГО ХРАНЕНИЯ ДАНЫХ ВО FLASH-ПАМЯТИ

Введение. Flash-память благодаря компактности, дешевизне, механической прочности, большому объёму, скорости работы и низкому энергопотреблению, широко используется в цифровых портативных устройствах и носителях информации. Повышение плотности записи, достигаемое за счет уменьшающегося физического размера ячейки наряду с возрастающим количеством используемых состояний, приводит к снижению надёжности хранения данных, что требует использования помехоустойчивого кодирования.

Обеспечение надёжного хранения данных в больших объёмах флеш-памяти также становится всё более актуальной. При быстром увеличении объёма таких блоков хранения данных и значительным росте требований к целостности хранимой в них информации методы решения этой проблемы до не давнего времени практически не развивались. Но эта задача становится всё более актуальной, поскольку даже редкие ошибки при передаче критически важной информации во многих случаях вообще недопустимы.

К настоящему времени предложено довольно много вариантов помехоустойчивого кодирования, предназначенного для многоуровневой NAND flash-памяти: коды БЧХ, коды Рида — Соломона, низкоплотностные коды (LDPC), решетчатые коды [1, с. 241–249; 2, с. 429–439; 3, с. 900–908]. Очень важно, что требуемая вероятность ошибки на бит в данном случае должна быть очень малой, порядка $10^{-12} \div 10^{-15}$.

Коды с низкой плотностью проверок на четность (LDPC) показывают хорошие практические результаты при использовании вероятностного декодирования [4, с. 144].

LDPC-код задается своей проверочной матрицей H , обладающей свойством разреженности, т.е. строки и столбцы матрицы содержат мало ненулевых позиций по сравнению с ее размерностью.

LDPC код представляется графом Таннера [5, с. 721–727; 6, с. 766–775] (рис. 1). Узлы в графе Таннера называются информационными

и проверочными узлами, которые мы обозначим как C и F , соответственно. Можно отметить, что граф будет содержать f проверочных узлов F , по одному для каждого проверочного уравнения, и C информационных узлов c , по одному для каждого символа кодового слова.

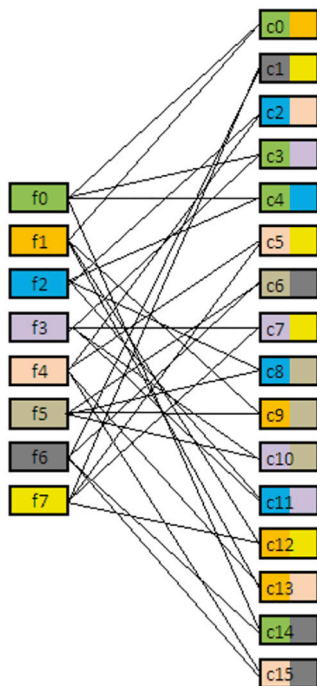

Рис. 1. Граф Таннера для линейного блочного кода (8, 16)

С целью анализа эффективности реализации рассмотрим основные алгоритмы декодирования LDPC кодов. LDPC код — это частный случай линейного блочного кода. В этом кодировании мы будем использовать две матрицы: одна является генераторной матрицей G на кодировщике и матрица проверки на четность H на декодере. Кодирование линейного блочного (n, k) — кода задается генераторной матрицей $G_{n,k}$, которая определяется как массив размером $k \times n$.

Генерация кодового слова U в матричной записи равна произведению:

$$C = uG \tag{1}$$

(8, 16) — коде генераторная матрица (G) и проверочная матрица (H) имеют следующий вид:

$$G_{16,8} = \begin{pmatrix} 100000000000111 \\ 0100000000001101 \\ 0010000001110100 \\ 0001000001100111 \\ 0000100001110111 \\ 0000010000001100 \\ 0000001001000101 \\ 0000000101101000 \end{pmatrix} \quad H_{16,8} = \begin{pmatrix} 0000000010000000 \\ 0011101101000000 \\ 0011100100100000 \\ 0010100000010000 \\ 0100010100001000 \\ 1111111000000100 \\ 1001100000000010 \\ 1101101000000001 \end{pmatrix}$$

Рассмотрим кодирование информационных символов [u=01001110]

- 1) Перемножив информационные символы [u] и матрицу G, получаем кодовое слово: 0100111000110011
- 2) Полученное кодовое слово должно удовлетворять условию.

$$U \cdot H = 0 \quad (2)$$

Декодирование. Bit-flipping алгоритм является жестким методом декодирования сообщений для LDPC-кодов. В канал связи с шумами поступает сообщение с кодовым словом $y = 01001010\ 00110011$, если проверить его на принадлежность к кодовым словам то результат отличен от нуля, а следовательно вектор «y» не является кодовым словом, а это значит, что во время передачи возникли ошибки. Производится инициализация и на бит-узлы поступают значения с входа декодера. На первом шаге проверочные узлы считывают значения с бит-узлов и формируют сообщения для второго шага. На втором шаге проверочные узлы отправляют значения на бит-узлы для сравнения.

Таблица 1

**Алгоритм инверсии битов
(bit-flipping algorithm)**

Узел	y_i получил	Сообщения от контрольных узлов						Решение
c_0	0	$f_5 \rightarrow 1$	$f_6 \rightarrow 0$	$f_7 \rightarrow 0$				0
c_1	1	$f_4 \rightarrow 0$	$f_5 \rightarrow 0$	$f_7 \rightarrow 1$				1
c_2	0	$f_1 \rightarrow 0$	$f_2 \rightarrow 0$	$f_3 \rightarrow 0$	$f_5 \rightarrow 1$			0
c_3	0	$f_1 \rightarrow 0$	$f_2 \rightarrow 0$	$f_5 \rightarrow 1$	$f_6 \rightarrow 0$	$f_7 \rightarrow 0$		0
c_4	1	$f_1 \rightarrow 1$	$f_2 \rightarrow 1$	$f_3 \rightarrow 1$	$f_5 \rightarrow 0$	$f_6 \rightarrow 1$	$f_7 \rightarrow 1$	1
c_5	0	$f_4 \rightarrow 1$	$f_5 \rightarrow 1$					1
c_6	1	$f_1 \rightarrow 1$	$f_5 \rightarrow 0$	$f_7 \rightarrow 1$				1
c_7	0	$f_1 \rightarrow 0$	$f_2 \rightarrow 0$	$f_4 \rightarrow 1$				0
c_8	0	$f_0 \rightarrow 0$						0
c_9	0	$f_1 \rightarrow 0$						0

c_{10}	1	$f_2 \rightarrow 1$					1
c_{11}	1	$f_3 \rightarrow 1$					1
c_{12}	0	$f_4 \rightarrow 0$					0
c_{13}	0	$f_5 \rightarrow 0$					0
c_{14}	1	$f_6 \rightarrow 1$					1
c_{15}	1	$f_7 \rightarrow 1$					1

Последний шаг запускает проверку нового сообщения на соответствие проверочным уравнениям матрицы H . Для 0–7 узла.

$$f_0 = y_8 = 0$$

$$f_1 = y_2 \oplus y_3 \oplus y_4 \oplus y_6 \oplus y_7 \oplus y_9 = 0$$

$$f_2 = y_2 \oplus y_3 \oplus y_4 \oplus y_7 \oplus y_{10} = 0$$

$$f_3 = y_2 \oplus y_4 \oplus y_{11} = 0$$

$$f_4 = y_1 \oplus y_5 \oplus y_7 \oplus y_{12} = 0$$

$$f_5 = y_0 \oplus y_1 \oplus y_2 \oplus y_3 \oplus y_4 \oplus y_5 \oplus y_6 \oplus y_{13} = 0 = 0$$

$$f_6 = y_0 \oplus y_3 \oplus y_4 \oplus y_{14} = 0$$

$$f_7 = y_0 \oplus y_1 \oplus y_3 \oplus y_4 \oplus y_6 \oplus y_{15} = 0$$

В результате проверки не было найдено несоответствий, поэтому алгоритм останавливается и возвращает. 0100111000110011.

Реализация программного модуля кодирования и декодирования на основе математических моделей и алгоритмов. Языком описания был выбран Verilog HDL, наиболее часто используемый в проектировании, верификации и реализации аналоговых, цифровых и смешанных электронных систем на различных уровнях абстракции. Была выбрана среда проектирования Vivado, поддерживающая разработку программного обеспечения.

Структурная схема разработанной системы, включающей кодер и декодер приведена на рисунке 2. Кодер включает в себя: сдвигающий регистр и логические элементы сложения по модулю два, осуществляющие формирование проверочных символов.

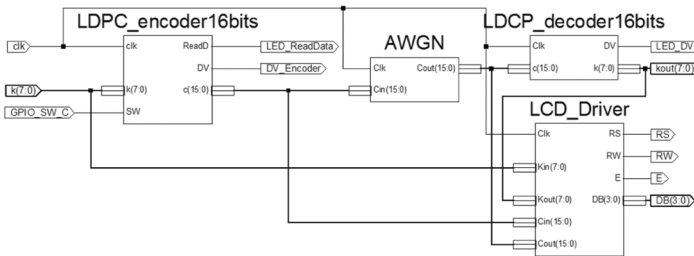

Рис. 2. Структурная схема аппаратного блока включающей кодер и декодер

Таким образом, применение корректирующих кодов позволяет обнаружить, и по возможности исправить искаженные данные, причем ранее записанные данные и их структура останутся в неприкосновенности.

Литература

1. Sun F., Devarajan S., Rose K., Zhang T. Design of On-Chip Error Correction Systems for Multilevel NOR and NAND Flash Memories / IET Circuits Devices and Systems. — 2007. — Vol. 1. — N3. — P. 241–249.
2. Dong G., Xie N., Zhang T. On the Use of Soft-Decision Error-Correction Codes in NAND Flash Memory / IEEE Transactions on Circuits and Systems I: Regular Papers. — 2011. — Vol. 58. — N2. — P. 429–439.
3. Kurkoski B. M. Coded Modulation Using Lattices and Reed-Solomon Codes, with Applications to Flash Memories. IEEE Transactions on Selected Areas in Communications, 2014, vol. 32, no. 5, pp. 900–908.
4. Галлагер Р. Дж. Коды с малой плотностью проверок на четность. М.: Мир, 1966. — 144 с.
5. L. Wei «Several properties of short LDPC codes,» IEEE Trans. Commun., vol. 52, pp. 721–727, May 2004.
6. H. Zhong and T. Zhang «Block-LDPC: A practical LDPC coding system design approach» IEEE Trans. Circuits Syst. I, vol. 52, no. 4, pp. 766–775, Apr. 2005.

Хасенова Зарина Толеубековна

*докторант кафедры вычислительной техники
Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева
г. Астана, Республика Казахстан*

ИНТЕРПРЕТАЦИЯ ДАННЫХ МОНИТОРИНГА ХИМИЧЕСКОГО СОСТАВА АТМОСФЕРЫ

На сегодняшний день исследований проблемы экологического мониторинга, в том числе химического состава атмосферы становятся более актуальным. Последствия загрязнения атмосферного воздуха является серьезной проблемой не только определенного города или страны, а глобальной проблемой мирового масштаба. Для решения вопросов объективного контроля качества и регулирования химического состава атмосферы, а также для принятия дальнейших решений необходимо оперативная информация о химических составов атмосферы, об уровнях загрязнений и их изменениях в течение разных периодов времени. В эпоху научно-технического прогресса данная задача решается с использованием современных инструментов. В этом плане интерпретация данных мониторинга химического состава атмосферы является важным вопросом при разработке систем.

Современный состав воздуха Земли установился много лет назад, однако резко возросшая производственная деятельность человека все же привела к его изменению. Изменение концентрации одного состава атмосферы приводит к загрязнению атмосферы в целом. Как известно, в химический состав атмосферы входят разные компоненты. Все газы и примеси, содержащиеся в атмосфере, можно разделить на пять групп [1]. Для исследований в данной области на примере города Усть-Каменогорск Восточно-Казахстанской области Республики Казахстан рассматриваются следующие химические компоненты: диоксида азота (NO_2), диоксида серы (SO_2), хлора (Cl_2), оксида углерода (CO), хлористого водорода (HCl), фтороводорода (HF), формальдегида (НСОН), углеводородов (C_xH_y).

Город Усть-Каменогорск перенасыщен промышленными предприятиями самой различной техногенной ориентации. На небольшой территории города размещены крупные объекты цветной металлургии, атомно-промышленного комплекса, теплоэнергетики, транспорта, пищевой и перерабатывающей промышленности, коммунального

хозяйства, кроме того, загрязнение города дополняется выбросами транспорта, частного сектора. Контроль качества атмосферного воздуха является актуальной задачей для данного города. Концентрации вышеизложенных элементов в городе Усть-Каменогорск измеряются с 9 постами наблюдений, которые являются исходными данными для дальнейших интерпретаций. Интерпретация данных — предположительное объяснение данных, полученных в результате измерения и подлежащих анализу [2].

Интервал измерения концентрации составляет 20 минут. Хранение и обработку данных обеспечивает базы данных, которая выполнена в виде набора взаимосвязанных таблиц и вспомогательных объектов. Базы данных используется как источник данных и обеспечивает архивирование и долговременное хранение информации, полученной в результате работы датчиков и каналов передачи данных.

В городе Усть-Каменогорск функционирует автоматизированная система наблюдений за качеством воздуха, метеопараметрами, радиационным фоном, уровнем воды [3]. Назначение данной системы это автоматизированный сбор, обработка и передача информации об уровне загрязнения атмосферного воздуха. С помощью системы можно получать информацию о концентрации примесей и метеорологических параметров в населенных пунктах, а также около крупных промышленных предприятий. На рисунке 1 представлена автоматизированная система наблюдений.

Для дальнейшей обработки и интерпретации данных мониторинга источником является не только автоматизированная система наблюдений, а также данные предприятий — природопользователей

Рис. 1. Автоматизированная система наблюдений

и данные из карты землепользования. Интерпретация данных мониторинга должна осуществляться в оперативном режиме для принятия оперативных решений с целью устранения неблагоприятных условий.

Литература

1. Климатология и метеорология. Химический состав атмосферы Земли. [Электронный ресурс] — Режим доступа <http://www.libsid.ru/klimatologiya-i-meteorologiya/klimatologiya-i-meteorologiya/chimicheskiy-sostav-atmosferi-zemli> (дата обращения: 20.01.2018 г.)
2. Национальная Политическая Энциклопедия. Интерпретация данных. [Электронный ресурс] — Режим доступа <http://politike.ru/termin/interpretacija-dannyh.html> (дата обращения: 21.01.2018 г.)
3. Рахметуллина С. Ж., Денисова Н. Ф., Битимбаев И. Т.: Применение вариационных алгоритмов в системе экологического мониторинга. Информатизация общества: материалы III международной научно-практической конференции. — Астана, 2012, — С. 128–132.

Секция 6. ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

Асемханова Загираш Шаменовна
магистр гуманитарных наук,
старший преподаватель
Казахский университет международных отношений
и мировых языков имени Абылай-хана
г. Алматы, Республика Казахстан

КРЫЛАТЫЕ ВЫРАЖЕНИЯ С КОМПОНЕНТОМ GOTT

В немецком языке имеется достаточно большая группа крылатых фраз и библеизмов с компонентом *Gott* различных типов, которые были подвергнуты исследованию с целью выявления когнитивных признаков лексемы *Gott* как составной части данных элементов, отражающих языковое сознание носителей языка [1, с. 6].

Крылатые фразы и библеизмы (111 элементов) рассматриваются в данной статье как устойчивые высказывания. Это те фразы, которые ассоциируются с Библией, с тем или иным произведением художественной литературы или с личностью их автора, а также впервые употребленные определенной исторической личностью — государственным деятелем, философом и др.

Когнитивная интерпретация 111-и афоризмов может быть представлена следующим образом:

1) *Subjekt der Handlung* — 17 признаков, 40 афоризмов (36% всех афоризмов):

- а) *Hilfe* – 6 (5,4%) — *Gott helfe mir, Amen* (Luther)
– *Gott hilft nur dann, wenn Menschen nicht mehr helfen.* (Schiller, Wilhelm Tell)
- б) *Strafe/Richter* — 5 (4,5%):
– *Danke Gott, wenn er dich preßt, und dank ihm, wenn er dich wieder entläßt.* (Goethe, Westöstlicher Divan)
- в) *Weltenschöpfer* — 4 (3,6%)
– *Als der liebe Gott die Welt erschaffen, schuf er Fische, Vögel, Löwen, Affen* (Aus dem Lied: Als der liebe Gott ...)

r) führt zum Sieg –4 (3,6%): — *Gott* ist immer mit den stärksten Bataillonen. (Nach Friedrich d.Gr., 1760)

д) Weltenlenker — 3(2,7%)

– Ein *Gott* ist's, der die Sonne lenket, und unaufhaltsam ist ihr Lauf. (L. Uhland, Den Landständen ...)

e) Schutz — 2 (1,8%):

– Ein' feste Burg ist unser *Gott*. (M. Luther, Ein' feste Burg ...)

ж) Liebe — 2 (1,8%):

– Alles Ding wehrt seine Zeit, *Gottes* Lieb' in Ewigkeit. (P. Gerhardt, Geistliche Andachten)

з) Verderben — 2 (1,8%):

– Die *Götter* wollen dein Verderben. (Schiller, Ring des Polykrates)

и) Sorge — 2 (1,8%): — *Gott* sorgt, aber wir sollen arbeiten. (M. Luther)

к) bringt Glück — 2 (1,8%): — Grüß *Gott*, tritt ein, bring Glück herein. (Hauspruch)

л) er verbündet sich mit Menschen — 2 (1,8%):

– Was *Gott* ist, wird in Ewigkeit kein Mensch ergründen. Doch will er treu sich allezeit mit uns verbünden. (C. F. Meyer, In Haremsnächten)

м) Wohl — 1(0,9%): — Ein Mensch, der *Gott* gehorcht, erwähnt das beste Teil, ein Mensch, der *Gott* verläßt, verläßt sein eigenes Heil. (C. F. Gellert)

н) wählt seine Boten und Werkzeuge — 1 (0,9%):

– *Gott* ist nicht wählerisch in seinen Boten und Werkzeugen, und die irren sich, die da meinen, dass er die Welt mit spitzen Fingern anfasse und das nämliche von ihnen verlange. (W. Raabe, Im alten Eisen)

о) gibt Mut — 1 (0,9%): — *Gott* verläßt den Mutigen nimmer. (Th. Körner, Harras)

п) bringt Energie — 1 (0,9%): — In uns wohnt ein *Gott*, wir erglühn durch seine Bewegung. (Ovid, Fasti)

р) betrügt — 1 (0,9%): — Sogar dies Wort hat nicht gelogen: Wen *Gott* betrügt, der ist wohl betrogen. (Goethe, *Gott*, Gemüt und Welt)

с) verläßt — 1 (0,9%): — Von *Gott* verlassen. (Nach Psalm 8,6)

2) Objekt der Handlung — 16 когнитивных признака, 27 афоризмов (24%):

a) man liebt ihn — 4 (3,6%)

– Ich liebe den, welcher seinen *Gott* züchtigt, weil er seinen *Gott* liebt. (F. Nietzsche, Zarathustra)

б) man verehrt ihn — 3 (2,7%):

– Es ist mit *Gottes* Wort nicht zu scherzen. Kannst du es nicht verstehen, so ziehe den Hut vor ihm ab. (M. Luther)

в) man entflieht ihm nicht — 3 (2,7%):

– Können sie schon den Menschen entlaufen, so haben sie doch keine Flügel, um *Gott* zu entfliehen. (Shakespeare, Heinrich V)

- г) man glaubt an ihn — 2 (1,8%)
– Es ist höchste Weisheit, an einen *Gott* zu glauben, der straft und belohnt. (Voltaire)
- д) man glaubt an ihn nicht — 2 (1,8%)
– Ich habe nie von dem geträumt, was sie *Gott* nennen (Nossack, Spirale 100)
- е) man kann über ihn (nicht) spotten — 2 (1,8%)
– Irret euch nicht! *Gott* lässt sich nicht spotten. (Galat. 6, 7)
- ж) man vertraut ihm — 2 (1,8%)
– Wer *Gott* nicht kann den Bauch vertrauen, der kann ihm nimmer mehr die Seele vertrauen. (M. Luther)
- з) man versucht ihn (искушать) — 1 (0,9%)
– Das heißt nicht: *Gott* vertrauen; das heißt: *Gott* versuchen. (Schiller, Wilhelm Tell)
- и) man macht ihm ein Ende — 1 (0,9%) — Es sind in Deutschland die Theologen, die dem lieben *Gott* ein Ende machen. (H. Heine)
- к) man sucht ihn — 1 (0,9%) — Ich suche in mir den *Gott*, den ich außer mir überall finde. (J. Kepler)
- л) man lobt ihn — 1 (0,9%) — Großer *Gott*, wir loben dich. (Ambrosianischer Lobgesang)
- м) man kann ihn nicht beugen — 1 (0,9%) — Kann ich die *Götter* nicht beugen, so will ich die Hölle besiegen. (Vergil, Aeneis)
- н) man gehorcht ihm — 1 (0,9%) — Man muss *Gott* mehr gehorchen denn den Menschen. (Apostelg. 5, 29)
- о) man eifert um ihn — 1 (0,9%) — Sie eifern um *Gott*, aber mit Unverstand. (Röm. 10, 2)
- п) man fürchtet ihn — 1 (0,9%) — Wir Deutsche fürchten *Gott*, aber sonst nichts in der Welt! (Bismarck im Deutschen Reichstag, 1888) Zitiert: ... auf der Welt
- р) man rechnet auf ihn — 1 (0,9%)
– Wenn ich nicht auf meinen *Gott* rechnete, so gäbe ich gewiss nichts auf irdische Herren. (Bismarck, 1870)
- 3) Erscheinungsformen** — 6 когнитивных признака, 7 афоризмов (6,3%):
- а) Krieg — 2 (1,8%)
– Der *Gott*, der Eisen wachsen ließ, der wollte keine Knechte (E. M. Arndt / F. V. Roda, Vaterlandslied)
- б) Mensch — 1 (0,9%)
– Als wie der Mensch, so ist sein *Gott*, so ist sein Glaube, aus geistigem Äther bald, und bald aus Erdenstaube. (F. Rückert, Weisheit des Brahmanen)
- в) Natur — 1 (0,9%) — *Gott* und Natur sind zwei Größen, die sich vollkommen gleich sind. (Schiller)

р) Gesprächspartner — 1 (0,9%) — Über viele Dinge kann ich nur mit *Gott* reden. (Goethe)

д) Geld — 1 (0,9%) — Und es herrscht der Erde *Gott*, das Geld. (Schiller, An die Freunde)

е) Schicksal — 1 (0,9%) — Was ist Schicksal, als *Gott* selbst, *Gott* mit Weisheit und Liebe? (J. K. Lavater)

4) Attribute — 15 когнитивных признака, 25 афоризмов (22,5%)

а) allmächtig — 4 (3,6%):

– *Gott* der Allmächt'ge blies, und die Armada flog nach allen Winden. (Schiller, Unüberwindliche Flotte)

б) gnädig — 4 (3,6%): — *Gott* ist den Sündern gnädig. (Suderm. 6, 42; Reise nach Tilsit)

в) einzig — 3 (2,7%): — Du sollst keine anderen *Götter* haben neben mir! (2. Mos. 20, 3)

г) unbekannt — 2 (1,8%): — Dem unbekanntem *Gott*. (Apostelg. 17, 23) / — *Gott* ist groß und unbekannt. (Hiob. 36, 26)

д) alt — 2 (1,8%): — Der alte *Gott*, der lebet noch. (E. M. Arndt, Trost und Ermunterungslieder)

е) klein — 1 (0,9%): — Der kleine *Gott* der Welt bleibt stets von gleichem Schlag. (Goethe, Faust)

ж) gut — 1(0,9%): — *Die Götter* sind gut, die Priester grausam (Voltaire)

з) vollkommen — 1(0,9%): — Den *Göttern* gleich ich nicht! (Goethe, Faust)

и) höchst — 1(0,9%): — Euer *Gott* ist ein *Gott* über alle *Götter*. (Daniel 2, 47)

к) mächtig — 1(0,9%): — *Gott* ist mächtig in den Schwachen. (A. v. Chamisso, Vergeltung)

л) abhängig vom Menschen — 1(0,9%):

– *Gott* lebt nicht ohne mich. (Angelus Silesius, Cherubischer Wandersmann)

м) allwissend — 1(0,9%): — *Gott* weiß es! (2. Kor. 11, 11 u. a.)

н) arm — 1(0,9%): — Ich kenne nichts Ärmeres / Unter der Sonn' als euch, *Götter!* (Goethe, Prometheus)

о) froh — 1(0,9%): — Laß uns sehn, wie froh die *Götter* sind! (Goethe, Braut von Korinth)

п) wahr — 1(0,9%): — So wahr *Gott* lebt! (Hiob 27, 2)

5) Ort — 2 когнитивных признака, 4 афоризма (3,6%)

а) Himmel — 3 (2,7%): — Der *Gott*, der in den Himmel entfloh, aus der Erde wird er uns wiederkommen. (R. M. Rilke, Märchen vom Tod)

б) Welt — 1 (0,9%): — In der Welt ist ein *Gott* begraben, der aufstehen will und allenthalben durchzubrechen sucht in der Liebe, in jeder edlen Tat. (F. Hebbel)

6) Existenzbedingungen — 2 когнитивных признака, 4 афоризма (3,6%):

а) existiert — 2 (1,8%): — Gäbe es keinen *Gott*, so müßte man einen erfinden. (Voltaire, ...)

б) tot — 2 (1,8%): — *Gott* ist tot. (Nach F. Nietzsche, Fröhliche Wissenschaft)

– *Götterdämmerung* (Oper von R. Wagner)

7) Äußere — 6 когнитивных признаков, 5 афоризмов (4,5%)

– Größe: *Gott* ist groß und unbekannt. (Hiob. 36, 26)

– sichtbar: *Gott* ist überall im Weltall sichtbar, und jene Augen, die ihn nicht wahrnehmen, sind wahrlich blind oder schwach. (Napoleon I)

– schön: Schön wie ein *Gott* und männlich wie ein Held. (Schiller, Braut von Messina)

– kann sehen: Und *Gott* sah, dass es gut war. (1. Mos. 1, 10, 12, 18, 21, 25)

– hat Ohren und Gehör: Unser Herr *Gott* muss große Ohren und ein scharfes, leises Gehör haben. (M. Luther)

Афоризмы объективируют самые разнообразные когнитивные признаки концепта *Gott*, некоторые из них представлены только в данной группе языковых единиц: невозможность убежать от бога, человек не подчиняется богу, искушать бога, бог наделяет смелостью, бог зависим от людей, он — собеседник, бог связан с человеком, бог — это энергия. Наиболее частотные признаки в афоризмах — это помощник (5,4%), наказывает (4,5%), создатель мира (3,6%), ведёт к победе (3,6%), его любят (3,6%), всемогущий (3,6%), милостивый (3,6%), правит миром (2,7%), его почитают (2,7%), единственный (2,7%), защитник (1,8%). Некоторые выражения представляют собой цитаты из Библии, например, *Gott gibt's den Seinen im Schläfe* «дурак спит, а счастье в головах сидит». Данное выражение иронизирует над глупыми, бездеятельными, ленивыми людьми.

Семантическая структура лексемы *Gott* прослеживается и в выражении компонента *Gott* в цитатах. Например, цитата из Евангелии *Gebt dem Kaiser, was des Kaisers ist, und Gott, was Gottes ist* богу — божье, кесарю — кесарево выражает такую мысль «каждому человеку предназначена своя судьба». Здесь применяется «внешняя форма речи» (по Ф. Зайлеру): параллелизм [2]. Компонент *Gott* объективируется когнитивным признаком *übernatürliches Wesen*.

Литература

1. Стернин И. А. Методы описания семантики слова. — Direktmedia, 2015. — 34 с.

2. Seiler, F. Die Entwicklung der deutschen Kultur im Spiegel des deutschen Lehnworts. 4 Bd. 4. Aufl. / F. Seiler. — Vero Verlag, 2014.

Секция 7.
ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Maistrenko Bohdan

*Student of the Department of Economic Cybernetics
Dnipro University of Technology (National Mining University)
Dnipro, Ukraine*

**MODELING THE INFLUENCE OF THE SHADOW
LABOUR MARKET ON INTANGIBLE
CAPITAL OF COUNTRY**

Shadow activity is an economic activity that is not taken into account and is not controlled by official bodies and aimed at income generation by violating the existing legislation [1]. For the labor market, the following forms of staying in the shadows are typical: informal activity (legal activity that is not taken into account by official statistics due to imperfection of statistical observations); hidden activity (permitted by law and implemented by citizens, but hidden from taxation); illegal activity. The shadow labor market negatively affects the country's economic development.

The problem of the staying in the shadows of the labor market is relevant to Ukraine and, therefore, it is the subject of research by many scholars, such as Bazilevich V. S. [1], Gumenyuk V. V., Mazur I. I. [2], Mandibur V. A. [3], Prysnyakova V. F. [4], Reutova V. G., Turchinova A. V., Cherevko A. V. and others. However, the question of the influence of the shadow labor market on the level of intangible capital of the country is not covered in the scientific literature, which determines the relevance of the chosen topic.

Intangible capital, in a broad sense, is usually understood as the resources of society, which are personified in objects that do not have material existence [5]. Hired workers are carriers of intangible capital, so they have knowledge, social relations, information, skills, etc., and, therefore, have intangible capital (HK_i). If an hired worker is involved in the shadow labor market, his intangible capital will be determined as (1):

$$HK_i = HK_i^T + HK_i^T = \alpha HK_i + (1 - \alpha) HK_i, \quad (1)$$

where HK_i^J — intangible capital of the i -th employee on the official labor market ($i = 1, \dots, N$);

HK_i^T — intangible capital of the i -th employee in the shadow labor market;

α — the share of the activity of the i -th employee on the official labor market;

$(1-\alpha)$ — the share of activity of the i -th employee in the shadow labor market.

Consequently, the greater the contribution of the employee to the shadow sector, the less his contribution to the official sector of the economy.

At the macroeconomic level, this trend is preserved, that is, the intangible capital of the country (HKK) is determined as (2):

$$HKK = \sum_{i=1}^N HK_i \quad (2)$$

The prospect of further research by the author is to test the hypothesis of the nonlinear impact of the level of labor market shadowing on the level of intangible capital of the country and the quantitative assessment of such impact.

References

1. Bazilevich V. Methodical aspects of estimating the scale of the shadow economy / V. Bazylevych, I. Mazur // Economy of Ukraine. — 2004. — No. 8. — P. 36–44.
2. Mazur I. I. Detinization of the Ukrainian economy: theory and practice / I. I. Mazur / Kiev. national Un-ty them. T. Shevchenko — K.: VGC Kyiv. Un-ty., 2006. — p. 239.
3. Mandibura V. O. Shadow economy of Ukraine and directions of the legislative strategy of its limitation / V. O. Mandibura — K.: Parliamentary View, 2006. — p. 135.
4. Prisnyakov V. F. Shadow economy and methods for determining its volume / V. Prisniakov // Finance of Ukraine. — 2001. — No. 7. — P. 3–8.
5. Belyaeva L. A. Intangible capital: to the methodology of research / L. A. Belyaeva // Sociological researches. — 2014. — No. 10. — P. 36–44.

Sandyk Ivanna

*Student of the Department of Economic Cybernetics
Dnipro University of Technology (National Mining University)
Dnipro, Ukraine*

CONSTRUCTION OF THE FINANCIAL MODEL IN THE CAFÉ CHAIN EXAMPLE

During the process of economic activity, business entities constantly set and achieve certain goals while using a significant portion of financial resources. The purpose of any activity is obtaining a positive financial result, that is, profit. Therefore, financial indicators characterize performance and are important aggregates. To establish the financial parameters which influence the achievement of the main objectives of the business entity, it is necessary to build (develop) a financial model that will expand the imagination of the projected financial results and take into account the influence of a plurality of factors which influence the future development trend. Depending on the objective of the entity, financial models can have several types (Fig. 1).

The results of the financial model can be used to substantiate managerial decisions.

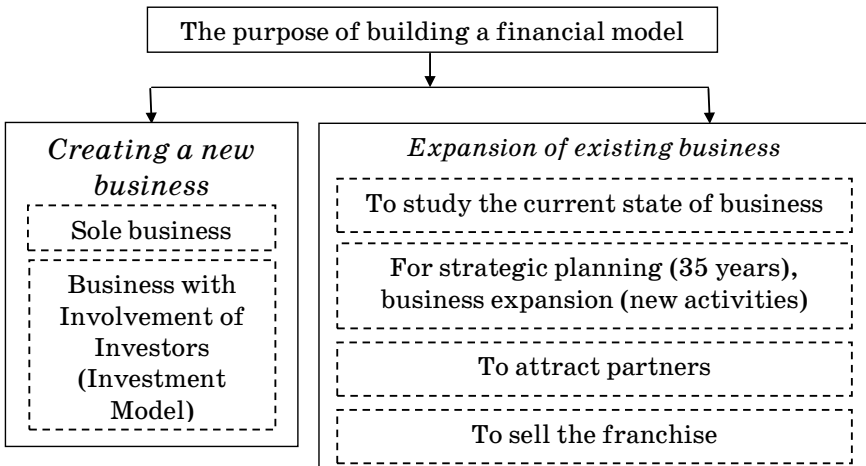

Fig. 1. Types of financial models

The financial model can be formulated in different ways, and in a simplified form, the financial model is being constructed to identify the factors affecting profit. To understand the essence and process of constructing a financial model we consider the general stages of its creation (Fig. 2).

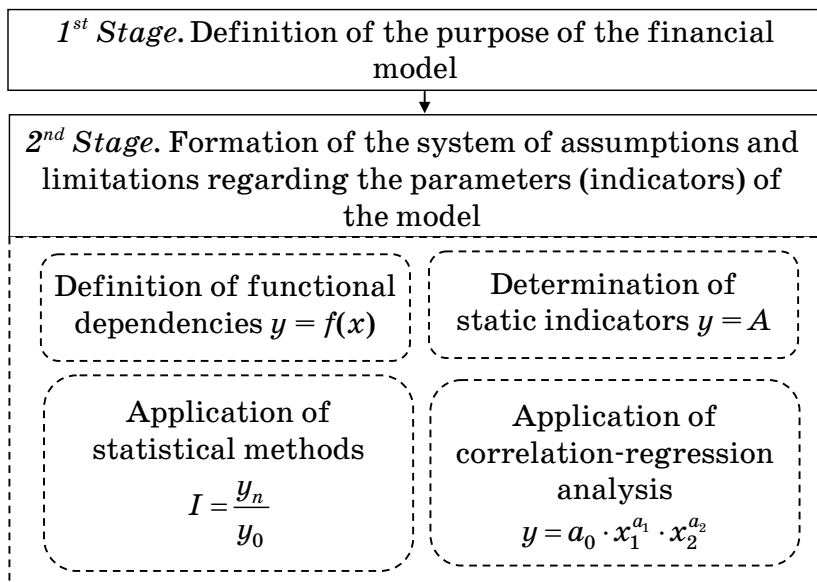

Fig. 2. Stages of creating a financial model

Thus, financial models are the basis for making decisions in the conditions of creating a new business, finding sources of funding, expanding existing business. The level of realistic predictive indicators and financial results after making decisions depends on the quality of the built model. A well-designed financial model will enable an entity to grow dynamically and will not allow the business to incur losses or lose profitability opportunities.

References

1. Artamonov V. D. Financial modeling as a basis for making managerial decisions / Scientific almanac, № 5, 2017, p. 31–34.
2. Kusliy V. O. Mechanism of formation of financial results of enterprises: foreign experience and domestic features [Electronic resource] / V. O. Kusliy — Access mode: file:///C:/Users/%D0%92%D0%B8B0/Downloads/59625-121715-1-PB%20(1).pdf.
3. I. V. Kozin, “New approaches to the solution of the problem of rational use of land resources in agricultural production” / N. K. Maksyshko, I. V. Kozin, T. V. Zakhhalo // Bulletin of the Zaporizhzhya National University: Sb. sciences works. Economic sciences. — 2012. — № 1 (13). — P. 80–86.

Shaymardanov Shakhzod

*Student of the
Tashkent State University of Economics
Tashkent, Uzbekistan*

Alimov Gayratjon

*Student of the
Tashkent State University of Economics
Tashkent, Uzbekistan*

ABOUT ORGANIZATION OF ADDITIONAL VOCATIONAL TRAINING OF ACCOUNTANTS

Introduction. In this article, it is given solutions of the problems of the organization and especially in trade, consists in the necessity to be settled within the complex mechanism of modern dynamical market formed in Russia.

Аннотация. В этой статье даны решения проблем организации торговли, заключающегося в необходимости урегулирования в рамках сложного механизма современного динамического рынка, сформированного в России.

Ключевые слова: динамический рынок, финансовая отчетность, управленческая отчетность, бухгалтер, бухгалтерский баланс.

Summary. The problem of the organization and especially in trade, consists in the necessity to be settled within the complex mechanism of modern dynamical market formed in Russia.

Key words: dynamical market, financial statement, managerial reporting, bookkeeper, balance-sheet.

What practical steps should be undertaken for acceleration of the given process? How to overcome “old traditions” and to apprehend new approaches? How to change the mentality of bookkeepers? How to convince the manager and the bookkeeper of the necessity of drawing up of financial statement and managerial reporting serving as a tool of business management, in interaction with the external partners, the tool for getting credits, going on share market? The novelty of theoretical approaches and

the practical mechanisms based on the profound analysis of realization of objects in view are peculiar to the work of M. E. Lianskoy.

The development of new patterns of ownership and organizational — legal forms of enterprises generated a new to Russia type of relations, the relations of the head with the proprietor.

The accounting information to the greater extent turns from means of the accounting and the control over the base of substantiation of the made decisions, and from timeliness of their getting, quality and reliability, on which more and more depends the extent of the efficiency of the activity of the organization.

The growth of the number of enterprises determined the steady demand for bookkeeper, having confirmed the mass character of the given trade. Now in Russia there are more than 3,5 million bookkeepers, and within the framework of the CIS they make 5 million.

The manager of the enterprise should understand the necessity to raise the prestige of the accounting trade, realize, that the bookkeeper inevitably turns to one of the key figures in the control system of the managing subject. In fact the bookkeeper bears to the great extent the responsibility for skillful use of advantages of the world economic integration, direct foreign economic relations, for search for necessary means and ways of the liquidation of technological backlog of Russian economy.

The bookkeeper undertakes also the cardinal reform of the whole system of economic information of the enterprise. Alongside with the financial accounting represented to the external users, and managerial accounting should become the basic part of the mechanism of making managerial decisions providing the growth of the efficiency of the activity integrates the registration, analytical, scheduled and control functions of internal information infrastructure of the enterprise. These data are called to promote the trust and strong long-term connections between the enterprise and its market contractors.

The trade of the bookkeepers in Russia experiences the period of radical changes. With the transition to the market economy the role of the bookkeeper in business management raises immeasurably. The data of managerial accounting become the base for making argued managerial decisions. Huge importance is paid to the balance-sheet and the financial documentation accompanying it in connection with that, they become the objects of public stating.

The relation to the tradeoff the bookkeepers changes also radically. The bookkeeper becomes the managerial professional, which the basic sense of the activity consists in diagnostics and development of actions focused on the preservation of economic well-being of the enterprise during the whole period of its existence. Indissoluble connection of the

accounting and financial management, corresponding to the professional standards made in the international practice should be provided.

The development of the economy of Russia depends greatly on quick realization of the Program of reforming of the accounting to the Program of reforming of the accounting according to the International Standards on Accounting. Therefore, the confirmation by the accounting community of the professional level of the representatives occupying certain positions and rendering the kinds of services demanding the corresponding qualification is one of the major ways to raise the economy, to attract the necessary investments into its real sector.

Raising professional skills on accounting is needed as a toolkit for confirmation of the conformity of the bookkeeper to the requirements of professional competence, the level of special formation, the got skills and the accumulated experience in the corresponding field of the activity, ability, of the bookkeeper to organize qualitatively the work of the corresponding services in organizations of various patterns of ownership and the branch belonging, and also the ability to held independently the consultations on problems of the accounting and stating. Thus the absolute readiness of the bookkeeper to observe the norms of professional etiquette is taken into account.

CMA (the certified management accountants) should be given the rights and the opportunity for professional maintenance of real efficiency of economic activities of the enterprise, for development of ways of solving its problems, strategy and tactics of survival. Thus, it is necessary to take into account the problems faced by the concrete enterprise. For example, functioning of public joint-stock companies which shares are quoted on the share market, is connected with the necessity of the attraction of capital (including the foreign one) for development of the production, on infrastructure, and it demands drawing up of the reporting in full conformity with the International standards on Accounting. Other public joint-stock companies and also federal and large municipal unitary enterprises may also get advantages at transition to the accounting according to the international standards on accounting. The companies with limited liability, except for subjects of small business and noncommercial organizations while are focused on drawing up of the reporting according to the Russian rules of accounting. Subject of small business and the noncommercial organization can make the reporting according to the simplified variant.

It is obvious, that different variants of maintenance of managerial and financial accounting demand the different degree of readiness of the accounting staff.

Lately the requirements shown to the circle of knowledge which the bookkeeper should master have been essentially extended conditions;

- The dynamism and variety of the economy became considerably broader;
- The integration processes amplified;
- The legislative bases and the accounting standards within the framework of which the bookkeeper should work have changed considerably;
- The system of taxation varied.

On the other hand, the facilities and technology of the accounting affair has considerably changed use, in particular, has extended:

- Economic — mathematical modeling,
- The newest software products,
- Computer facilities,
- Information databases,
- Search and information system, etc.

The base of the accounting began to focus the bookkeeper on the comparison of different variants and the choice of that of them, which to the greater extent is adequate to the goals and status of the production.

Such a position of the bookkeeper becomes more and more common. It complies fully with the professional standards common in international practice, and it is maintained with the operating experience of many countries of the world.

Now with the development of normative base of the accounting and perfection of the fiscal system more and more urgent there is a task of retraining and improvement of professional skills of bookkeeper and also of preparation of new staff of bookkeeper. It is necessary to notice especially, that the basic changes in operating conditions of enterprises and macro-economics of Russia assume the necessity of retraining and those qualified bookkeepers who were trained in short-term courses on market economy. Among the bookkeepers there are now many highly skilled experts who have the higher, but not profile education (the programmers, engineers, designers, mathematicians). This category of accountants. Should think over the system of the second higher education. The examination shows, that for successful work under conditions of market economy it is necessary to prepare and train over 3 million person, including:

- the accountants — 1 million person;
- bookkeeper — technicians — 1 million (these professional categories were traditionally prepared for technical schools, i.e. middle special educational schools);
- bookkeepers — economists- 500 thousand person (they are the experts with the higher special education, who are prepared for high schools);

- highly skilled bookkeepers (professional bookkeepers) — 300 thousand persons (the chief accountants of large commercial structures bookkeepers — consultants and the certified public accountants (CPA) of experts);

Professional bookkeeper — financial managers — 100 thousand persons; professional bookkeepers — auditors — 100–150 thousand persons.

The developed system of higher education on preparation of bookkeepers cannot cope with the task of such a scale. Now the bookkeepers are formed in over 200 high schools, including:

- The profile ones;
- Not profile ones in which there is the corresponding specialization;
- Commercial.

They can form up to 30 thousand experts annually. Hence, at demand for 500 thousand persons for full meeting the demand for bookkeepers more than 15 years are needed. It is unreal.

In the work of Lianskoy M. E. the profound analysis of theoretical bases of the created control system of supplementary professional training as an integral component of the state system of supplementary professional training in Russia is made.

The management of supplementary professional training is considered by the author as the object of the research as a component of the system of supplementary professional training Russia. The system of supplementary professional training acts as the mechanism providing management by process of rendering of educational services. The choice of the given objects of research is lawful, since he is dictated by necessity of carrying out of the analysis of interaction of elements of control system of supplementary professional training for changing conditions of the environment, the scientific substantiation of opportunities of formation and effective development of the control system by educational establishments.

The scientific novelty of the work of Lianskoy M. E. consists in that for the first time in Russia the control system of supplementary professional training responding national and international requirements is created.

The practical importance of the work of Lianskoy M. E. consists in that the developed concepts, theoretical and methodical bases as the mechanism of the coordination activity of control system of supplementary professional training can be used by the Ministry of education of the Russian Federation in the structure of the uniform system of supplementary professional training for all educational institutions of Russia. In the work the role of leading Russian professional organizations of bookkeepers and auditors is proved, concrete recommendations on the

use of their scientific potential in solving problems of supplementary professional training are given.

The realization of specific targets for achievement of objects in view alongside with the practical use by managers of various enterprises, it is focused on the heads of services of personnel management and their divisions which are engaged in the organization of training is formed by modular principle and allows to adapt the corresponding programs of training under conditions of concrete enterprises.

References

1. National Standards of Accounting № 1–25.
2. International Financial Reporting Standards № 1–17.
3. Barry Elliot, Jamie Elliot. Financial accounting and reporting. (ISBN978-1-292-08057-4) London, 2015. 17th Edition.
4. Carl S. Warren, James M. Reeve, Jonathan E. Duchac. Accounting. (ISBN: –13: 978-1-133-60760-1) USA, 2014. 25th Edition.
5. Эргашева Ш. Т. «Бухгалтерский учет» / Учебное пособие. — Ташкент. — Иқтисод-молия. — 2010. — С. 520.
6. Sotivoldiev A. S., Abduvahidov F. T., Satyvaldyeva D. A. financial and the administrative account: the Textbook. — T: “Iqtisod-Moliya”, 2012. — 432 с.

Zhegera Christina

*PhD, Associate Professor at the
Department of Quality Management and Construction Technology
Penza State University of Architecture and Construction
Penza, Russia*

Trubnikova Ekaterina

*Magistracy Student of the
Penza State University of Architecture and Construction
Penza, Russia*

DEVELOPMENT OF RECOMMENDATIONS FOR INCREASING THE COMPETITIVENESS OF PRODUCTS AND ENTERPRISES ON THE EXAMPLE OF PRODUCTS OF THE OPEN JOINT STOCK COMPANY “MAYAK”

The successful functioning of an organization depends, ultimately, on the level of competitiveness of products offered to consumers. The competitiveness of the product reflects its ability to more fully meet the requirements of customers in comparison with similar products of competitors in the market [1–2].

For assessment of competitiveness of production it is necessary to define the main competitors and consumers in the market. Some of the main competitors Open Joint Stock Company “Mayak” (OJSC “Mayak”) are presented in table 1 [3].

Table 1

Main competitors of OJSC “Mayak”

Name organizations	Location
Perm Cardboard, LLC	614037, Russia, Perm Region, Perm, st. Bumazhnikov, 1
“The Nikol-Pak Factory”, LLC	453700, Republic of Bashkortostan, Uchaly, st. Roofing, 1
Vyborg Cellulose, OJSC	188918, Russia, pos. Soviet Vyborg district of the Leningrad region., st. Zavodskaya, house 2
Sukhona PPM, OJSC	162135, Vologda Region, Sokol, st. The Soviet, 129

Секция 7. Экономические науки

“Mari Pulp and Paper Mill”, OJSC	425000, Russia, the Republic of Mari El, the city of Volzhsk, Karl Marx 10
“Selenginskiy CCC”, OJSC	671247, Russia, The Republic of Buryatia, the Kabansky district, the settlement of Selenginsk
“Yaroslavl Paper”, OJSC	150044, Yaroslavl, Prospect Oktyabrya, d.85

In this moment the enterprise is stay among the top ten largest paper industry enterprises in terms of papers production, and also in the top five for wallpaper manufacturing in Russia.

The enterprise well characterizes a wide range of products, continuous development of new types of securities, as well as high organizational efficiency and well-coordinated work of the team.

Thanks to a steady position of the enterprise in the market and the productive development strategy, OJSC “Mayak” is a reliable and perspective supplier. The main task is in that the consumers of production presented in the figure 1 have achieved optimum qualitative and economic results [7].

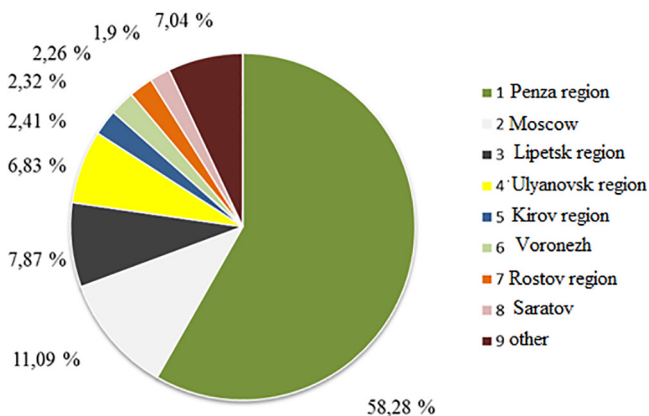

Fig. 1. The main consumers of OJSC “Mayak” products

Analysis of Figure 1 showed that the main consumers of the products are the Penza region, Moscow, Lipetsk region, Ulyanovsk region, Kirov region, Voronezh, Rostov region, Saratov.

The study of competitiveness necessitates the development of effective, easy-to-use tools, techniques that allow an enterprise to assess the level of competitiveness of its products on the market with a maximum degree of objectivity. In market conditions, an objective indicator of product

competitiveness is the level of its quality. It is relevant for all types of products, because they have a set of properties that need to be changed depending on the purpose of the product. There are several ways to improve the quality and competitiveness of products in the enterprise (Fig. 2).

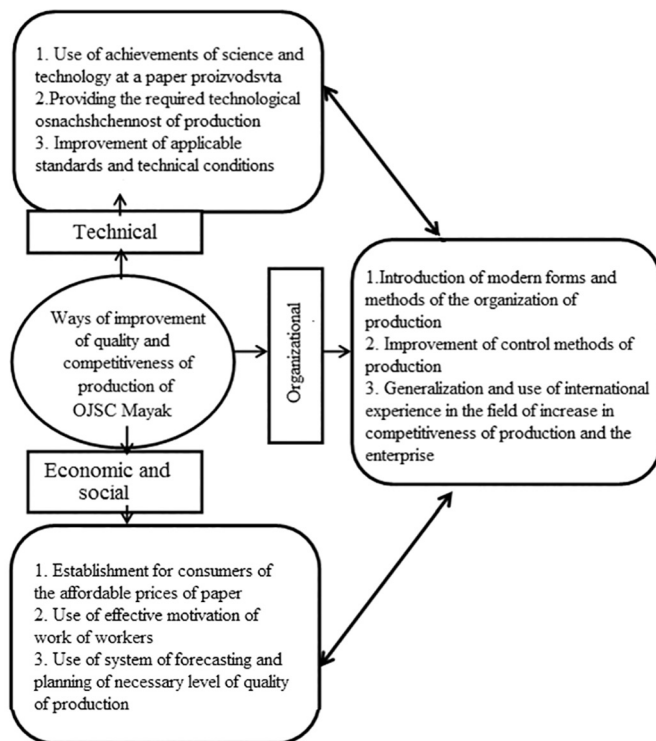

Fig. 2. Ways of increase in competitiveness of production

Only enterprise in which priorities are given to the quality and constant updating of the product range will have a long-term stable position in the modern consumer market. However, even when producing high-quality products and having a stable demand for it from consumers, as at OJSC Mayak, it is necessary to constantly take care of the quality of products and reduce its cost price. This makes it possible to guarantee the stock of the company's economic stability—that is, the ability, under the “attack” of competitors, to reduce the price of manufactured products, ensure profit, and preserve the investment attractiveness of the enterprise.

As recommendations about increase in competitiveness of production it is possible to note:

1) increase in productivity in production and stabilization of quality of production.

2) entry of the enterprise into new sales market or expansion of a niche in the market of the region due to development of production of new production.

As at this stage of economic development of the enterprise it is more favorable to apply the first option, we will analyze in more detail him an algorithm.

1. Diagnosing of a technological stream of production is carried out, and subsystems, the operations, processes limiting stability of a technological stream and quality of production are found.

2. The research of results of diagnostics is conducted, the reasons of insufficient stability and poor quality are established. Offers on their elimination are developed, costs of implementation of these offers and admissible effect of their introduction pay off.

3. Diagnosing of a technological stream is carried out repeated and the actual efficiency of the carried-out changes is estimated.

Following to the developed recommendations will allow to increase quality of paper, thus to increase the volume of her sales and to increase competitiveness of production, thereby having strengthened image of the enterprise.

References

1. Polyanychkin Yu. A. Methods for assessing the competitiveness of enterprises / Yu. A. Polyanichkin // Business in law. — 2012. — № 3. — P. 191–194.
2. Semenov V. M. Development of technical and technological innovations as basis of ensuring competitiveness of the industrial enterprises//UGTU-UPI Bulletin. Series: Economy and management. — 2008. — № 5. — P. 67–77.
3. Internal documentation of the enterprise OJSC “Mayak”, Penza.

УДК 657:338.48

Кохно Іван Іванович

*студент спеціальності «Облік та оподаткування»
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ СКЛАДАННЯ ТА ПОДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних ринкових умовах господарювання, все більше користувачів, як внутрішніх, так і зовнішніх потребують повної та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства. За цих обставин значно зростає попит на фінансову інформацію. В цьому контексті зростає роль фінансової звітності підприємства, як основного джерела інформації про майновий та фінансовий стан підприємства, а також результати його виробничо-господарської діяльності за звітний період.

Поняття фінансової звітності підприємства розглядається у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», згідно з яким фінансова звітність — це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [1].

Складати звітність за МСФЗ згідно чинного законодавства зобов'язані публічні акціонерні товариства, банки, страхові компанії, кредитні спілки, підприємства, що здійснюють діяльність з недержавного пенсійного страхування та компанії що надають інші фінансові послуги [3].

Підготовка та складання річної фінансової звітності має певні етапи, які зумовлені тривалістю облікового періоду і складністю робіт. Перш за все потрібно перевірити повноту відображення в обліку господарських операцій, оформлених відповідними документами, і завершити облікові записи; уточнити розподіл витрат і доходів між суміжними звітними періодами; перевірити стан розрахунків з дебіторами і кредиторами, зокрема розрахунків з податковими та фінансовими органами, у необхідних випадках відрегулювати її; визначити обсяги валових доходів і валових витрат і списати відповідні

суми на фінансові результати та закрити рахунки; відобразити чисті прибутки (збитки) і їх розподіл чи погашення [2, с. 128].

Провівши дослідження наукових робіт та статей виявилось, що серед провідних вчених України не має єдиної думки щодо складу та послідовності етапів підготовки та складання фінансової звітності. Проте, найбільш повно цей процес висвітлює М. І. Бондар. На його думку весь процес підготовки, складання та подання фінансової звітності включає 11 етапів, які пов'язані між собою [5, с. 71]. Кожен з етапів повинен йти строго у визначеному порядку. Це пов'язано з тим, що на кожному етапі підготовки звітності, бухгалтерський персонал може виявити певні помилки та розбіжності, які в кінцевому рахунку будуть впливати на дані фінансової звітності та можуть призвести до викривлення інформації, що в свою чергу буде впливати на управлінські та інші рішення внутрішніх та зовнішніх користувачів.

Проте, на нашу думку, потрібно дещо видозмінити схему підготовки та подачі звітності. Ми вважаємо, що потрібно об'єднати етапи завершення записів на рахунках аналітичного обліку та завершення записів в Головній книзі.

Немало важливим на нашу думку етапом підготовки фінансової звітності є переоцінка оборотних та необоротних активів. Варто зазначити, що згідно ПСБО 7 дана операція є добровільною для підприємства і проводиться за рішенням підприємства, що закріплюється відповідним наказом керівника [7]. Також підприємство саме вибирає метод визначення справедливої вартості об'єкта, а також поріг суттєвості для проведення переоцінки, що створює умови для маніпуляції фінансовою звітністю. Тому, на нашу думку, було б доцільно, на законодавчому рівні прийняти додаткові заходи, щодо регулювання процесу дооцінки та уцінки оборотних та необоротних активів, зокрема затвердження до обов'язкового виконання під час такої переоцінки Методичних рекомендацій № 561.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначено, що звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік. Проміжна звітність складається щоквартально нарастаючим підсумком з початку звітного року в складі балансу та звіту про фінансові результати [4].

Оприлюднення звітності являє собою офіційну подачу звітності до органів Державного комітету статистики України, Державної фіскальної служби, Антимонопольного комітету України, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку та інших органів, які згідно чинного законодавства вповноважені отримувати фінансову звітність від суб'єктів господарювання, а також офіційна публікація звітів про фінансовий стан в ЗМІ [6].

Отже організація підготовки, складання та подання фінансової звітності є завершальним етапом процесу бухгалтерського обліку. В цьому контексті вирішальну роль відіграє послідовність етапів складання звітності підприємства, які на нашу думку, мають виконуватись за відповідним алгоритмом, при якому під час виявленні помилок в первинних документах, якими відображались господарські операції або звітності, бухгалтерський персонал повинен повертатись на ступінь назад, для подальшої повторної перевірки.

Було встановлено велику роль процесу переоцінки активів у формуванні фінансової звітності. В цьому контексті, на наш погляд буде доцільно на законодавчому рівні прийняти додаткові заходи, щодо регулювання процесу переоцінки оборотних та необоротних активів, зокрема затвердження до обов'язкового виконання під час такої переоцінки Методичних рекомендацій № 561.

Література

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.help/law/73/>
2. Садовська І. Б., Божидарнік Т. В., Нагірська К. Є. Бухгалтерський облік: навчальний посібник — К. «Центр учбової літератури», 2013. — 688 с.
3. Постанова «Про затвердження Порядку подання фінансової звітності» № 419 від 28.02.2000 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF>
4. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р., № 996-XIV. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
5. Звітність підприємства: підручник. / [М. І. Бондар, Ю. А. Верига, М. М. Орищенко та ін.] — К.: «Центр учбової літератури», 2015. — 570 с.
6. Давидов Г. М., Шалімова Н. С. Звітність підприємств: Навчальний посібник / Г. М. Давидов, Н. С. Шалімова. — 2-ге видання. — К.: Знання, 2011. — 623 с.
7. «Переоцінка основних засобів: чи обов'язково потрібно робити та як саме» електронне видання «Бухгалтер&закон» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://bz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/BZ009116

Лень Василь Степанович
кандидат економічних наук, професор
Чернігівський національний технологічний університет,
м. Чернігів, Україна

Гливенко Валентина Василівна
кандидат економічних наук, доцент
Чернігівський національний технологічний університет,
м. Чернігів, Україна

ЩОДО ОТРИМАННЯ ПОКАЗНИКІВ ЗВІТНОСТІ З КСВ КАТЕГОРІЇ «СОЦІАЛЬНА»

На світовому рівні питання соціальної та екологічної відповідальності підприємств активно почали підніматися у другій половині ХХ століття. На Всесвітньому економічному форумі 31 січня 1999 року Кофі Аннан (Генеральний секретар ООН) вперше запропонував у своєму виступі Глобальний договір (англ. *United Nations Global Compact*), мета якого — об'єднати зусилля компаній, установ ООН, трудящих і громадянського суспільства щодо реалізації універсальних соціальних і екологічних принципів. Глобальний договір просуває концепцію відповідального корпоративного громадянства, з тим, щоб ділові кола сприяли вирішенню проблем глобалізації. З метою поширення практики орієнтації на концепцію сталого розвитку на Європейському континенті в 2006 році створено Європейський Альянс КСВ (КСВ — корпоративна соціальна відповідальність). Функціонують також інші міжнародні організації, які орієнтуються на стандарти КСВ і сприяють їх застосуванню на практиці.

Така увага до соціальних і екологічних проблем призвела до появи звітності підприємств, в якій розкривається вплив їх діяльності на навколишнє середовище, трудові ресурси підприємства і суспільство, і подальшої її регламентації на світовому, регіональному рівнях, а також на рівні господарюючих суб'єктів.

В Україні наразі соціально-орієнтований розвиток підприємств знаходиться в зародковій стадії і не регламентується державою. Лише в Господарському кодексі [1] зазначено, що господарська діяльність суб'єктів господарювання здійснюється з метою досягнення економіч-

них і соціальних результатів, а також отримання прибутку. Звітність з КСВ подає незначна кількість господарюючих суб'єктів. Проте сучасні умови і накопичений світовий досвід переконливо доводять її неминучість і поширення на все більше їх число.

При складанні звітності з КСВ підприємства, використовують міжнародні стандарти і керівництва. Найбільш широко використовуються Керівництво G4 [2], в якому показники КСВ зведені в 3 категорії: економічна; екологічна; соціальна. Кожна категорія включає в себе аспекти, які розкриваються через складові. Складові аспектів — це окремі показники та/або сукупності цифрових даних та/або текстів, які розкривають їх зміст. Структуру категорії КСВ «Соціальна» наведено на рис. 1.

* У дужках наведена кількість складових аспектів згідно з G4

Рис. 1. Структура категорії КСВ «Соціальна»

Питання збору необхідної інформації і формування показників для включення в звіти з КСВ вимагає організаційного забезпечення. У G4 наведена загальна структура і назва показників звіту з КСВ. Однак підприємство повинно самостійно розробити конкретну структуру, що враховує вимоги як G4, так і специфіку діяльності самого підприємства, а також потреби стейкхолдерів.

Аналіз підрозділів, яким може бути доручено збирання, підготовка і подання інформації показує, що з 48 складових аспектів категорії «Соціальна» бухгалтерська служба за участю інших служб формує 12 складових (самостійно — 2), кадрова служба — 24 (самостійно — 7); юридична служба — 10 (самостійно — 3); служба техніки безпеки — 3; інші служби — 24 (самостійно — 6): дані колективного договору — 5. Таким чином, із 48 складових аспектів 18–23 можуть бути сформовані в одному підрозділі підприємства, а для отримання інших 25–30 складових необхідна взаємодія 2–4 підрозділів.

Складання звітності з КСВ є приватною ініціативою, а тому її підготовка та оприлюднення регламентуються внутрішніми положеннями підприємств. На наш погляд, організаційна сторона складання звітності з КСВ може бути складовою частиною внутрішнього нормативного документа «Про політику бухгалтерського обліку», в якому розкривається організація бухгалтерського обліку, політика бухгалтерського обліку, політика податкових відносин, політика управлінського обліку й інші політики [3]. У цьому ж документі окремим розділом може бути також розділ «Політика корпоративної соціальної відповідальності». Починатися цей розділ повинен з визначення нормативного документа, на основі якого буде складатися такий звіт. Далі потрібно вибрати і обґрунтувати перелік складових і їх зміст для звітності з КСВ, затвердити форми звітів, призначити відповідальних за їх складання та визначити строки подання. Дати підготовки відповідальними звітності та подання до затвердження зведеного звіту доцільно узгодити з датами здачі податкових, статистичних, управлінських та адміністративних звітів, які вже містять ряд необхідних показників.

Приклад розподілу обов'язків із формування показників підкатегорії «Практика трудових відносин та гідна праця» згідно з вимогами Керівництва G4 наведено в таблиці 1.

Для спрощення в таблиці наведені цифрові шифри складових відповідно до Керівництва G4. Однак, підприємства можуть доповнювати необхідні цим Керівництвом показники, використовувати інші керівництва і використовувати власну шифровку звітів.

Основним джерелом інформації для складання звітності з КСВ є господарський облік, під яким ми розуміємо фіксацію фактів, пов'язаних

Приклад розподілу обов’язків по формуванню показників підкатегорії «Практика трудових відносин та гідна праця»

Найменування аспектів	Відповідальні за підготовку (підрозділ, посада)	Форма звіту	Дата здачі звіту
1. Зайнятість	Відділ кадрів	К-1.1.1, К-1.1.2, К-1.1.3	30.01
2. Взаємовідносини співробітників і керівництва	Відділ кадрів	К-1.2.1	30.01
3. Здоров’я та безпека на робочому місці	Відділ кадрів	К-1.3.1	30.01
	Служба ТБ	ТБ-1.3.2 ТБ-1.3.3 ТБ-1.3.4	30.01
4. Підготовка та освіта	Відділ кадрів	О-1.4.1 О-1.4.2 О-1.4.3	30.01
5. Різноманітність і рівні можливості	Відділ кадрів	РВ-1.5.1	30.01
6. Рівна винагорода для жінок і чоловіків	Бухгалтерія	В-1.6.1	30.01
7. Оцінка практики трудових відносин постачальників	Служба постачання	ОП-1.7.1	30.01
	Юридична служба	ОП-1.7.2	30.01
8. Механізми подачі скарг на практику трудових відносин	Юридична служба	СП-1.8.1	30.01

з діяльністю підприємства і необхідних для її забезпечення з метою надання інформації зовнішнім і внутрішнім користувачам відповідно до Закону та внутрішніх правил для прийняття управлінських рішень [4]. Загальну схему формування інформації для звітності з КСВ категорії «Соціальна» наведено на рис. 2.

Слід зазначити, що при розкритті окремих складових аспектів необхідне проведення польових досліджень і їх аналіз. Одночасно, якщо складова вимагає розкриття порушень, а їх не було, то досить при її розкритті короткої заяви про цей факт. Наприклад, якщо на підприємстві не використовувалася дитяча праця (аспект підкатегорії «Права людини»), то заявляється — «Дитяча праця на підприємстві не використовувалась».

Багато компаній, з метою збільшення довіри до соціальної звітності, проводять її зовнішній аудит. Це вимагає доказовості звітної

Рис. 2. Формування інформації для звітності з КСВ за категорією «Соціальна»

інформації. Докази — це документи, які є письмовим підтвердженням певної форми і змісту щодо здійснення того чи іншого господарського факту (явища, процесу, операції і т.д.) [5]. Тому підрозділи, що надають показники для КСВ, повинні забезпечити наявність документів, що їх підтверджують. Такими документами можуть бути бухгалтерські документи, різні довідки, довідки-розрахунки, акти зняття показань приладів, довідки про наведення показників з інших внутрішніх і зовнішніх форм звітності тощо.

Орієнтація підприємств на концепцію сталого розвитку вимагає додаткових екологічних і соціальних витрат. Тому в Генеральних бюджетах підприємств на здійснення цих заходів повинні передбачатися певні витрати.

При складанні звітності з КСВ слід керуватися принципами, визначеними Керівництвом G4, які поділяються на принципи визначення змісту звіту (взаємодія із зацікавленими сторонами, контекст сталого розвитку, істотності, повноти) і принципи забезпечення якості звіту (збалансованості, порівнянності, точності, своєчасності, ясності, надійності).

Висновок. Для регламентації отримання показників звіту з КСВ за категорією «Соціальна» пропонується у внутрішньому нормативному документі (Про політику бухгалтерського обліку) виділяти розділ «Політика КСВ», в якому виділити підрозділ «Соціальна політика». У цьому підрозділі необхідно визначитися з нормативним документом, відповідно до якого буде формуватися звітність, аспектами, що підлягають розкриттю, а також складовими аспектів. Далі необхідно затвердити форми таблиць і вимоги до тексту для розкриття складових, призначити відповідальних осіб за формування показників для звіту за цією категорією та строки їх подання за призначенням, а також передбачити документальне підтвердження наведеної інформації.

Література

1. Господарський кодекс України. Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. URL <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page2>
2. Руководство по отчетности в области устойчивого развития G4. URL <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/Russian-G4-Part-One.pdf>
3. Лень В. С. Політика бухгалтерського обліку в бюджетних установах: зміст та структура / В. С. Лень, В. А. Нехай // Вісник ЧНТУ. Серія економічні науки. Чернігів: ЧНТУ, 2014. — № 4. (76) — С. 289–301.
4. Лень В. С. Господарський облік: дефініція та зміст [Текст] / В. С. Лень // Вісник ЧДТУ. Серія економічні науки. Чернігів: ЧДТУ, 2012. — № 56 (1). — С. 284–289. URL ekona.org.ua/repository/view/128/
5. Документування в бухгалтерському обліку: процесний підхід: монографія [Текст] / С. Ф. Легенчук, К. О. Вольська, О. В. Вақун. — Івано-Франківськ: видавець Кушнір Г. М., 2016. — 228 с.

Онищенко Оксана Анатоліївна
кандидат наук з державного управління, доцент
Запорізький державний університет
м. Запоріжжя, Україна

Шайтанова Вікторія Віталіївна
студентка факультету менеджменту
Запорізького державного університету
м. Запоріжжя, Україна

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

На сьогоднішній день, коли конкуренція досягла значних розмірів, кожне підприємство чи організація повинні мислити масштабно та стратегічно. Для ефективного та успішного функціонування на ринку кожна організація повинна мати свою корпоративну культуру, тим самим створюючи свою індивідуальність та неповторність. Корпоративна культура є важливою змінною в кожній організації. Вона впливає не тільки на продуктивність окремого співробітника чи групи працівників, але і на ефективність, продуктивність і життєздатність всієї організації загалом.

Корпоративна культура формується всередині кожного підприємства. Вона включає в себе місію підприємства, основні цілі та стратегічне бачення, філософію, етичний кодекс, стиль керівництва або імідж, систему мотивації і стимулювання працівників, а також цінності, традиції, правила та норми поведінки, переконання і принципи. Корпоративна культура формується свідомо, цілеспрямовано і повинна управлятися менеджерами.

Складові корпоративної культури напряму чи опосередковано впливають на ефективність та на рівень конкурентоспроможності організації:

1) Внутрішнє середовище: дружня атмосфера, сприятливий мікроклімат підвищують задоволення працівників від роботи, що впливає на ефективність виконання роботи і кінцевий результат та відрізняють організацію з поміж інших.

2) Працівники: поведінка та відносини між працівниками будуть за встановленими правилами в організації, присутні повага,

колективна робота, підтримка, співробітництво, соціальна стабільність. Також наявна велика кількість інструментів мотивації до праці (винагорода — як фінансова, так і не фінансова, похвала, змагання та ін.), що також дає задоволення від роботи, зменшує плинність кадрів, підвищує продуктивність праці та збільшує виробництво продукції чи покращує якість надання послуг і тим самим робить організацію більш ефективною.

3) Стратегія: дає конкретизацію місії, філософії організації, допомагає зрозуміти яких цілей потрібно досягти організації загалом, та працівникам зокрема. Чим краще працівники розуміють свої цілі, тим краще вони їх досягнуть, тим швидше і якісніше будуть досягнуті цілі організації.

4) Імідж: формування етичного кодексу та цінностей організації, створення традицій, свят.

Таким чином, підвищення конкурентоспроможності організації можливе за рахунок використання наступних інструментів корпоративної культури (рис. 1).

1) Репутація організації. Повинна бути позитивна, без негативних фактів чи інцидентів у діяльності організації. Досягається шляхом добросовісного ставлення як до своїх працівників, так і до споживачів

Рис. 1. Інструменти корпоративної культури з підвищення конкурентоспроможності організації

та контрагентів. Для працівників це політика соціального забезпечення (медичне страхування, пенсійне забезпечення та ін.), для споживачів — якісні продукти та послуги, контрагенти — чесна конкуренція чи співробітництво, корпоративна соціальна відповідальність.

2) Якість продукції чи послуг. Крім високої якості, повинно бути післяпродажне обслуговування на вищому рівні (доставка, консультація, ремонт і т.д.).

3) Рівень обслуговування. Найвищий рівень обслуговування, повага до споживача, його думок, побажань, зауважень. Визнання споживача головним елементом своєї діяльності як орієнтира, що показує майбутній напрямок руху. Тобто вміння реагувати найпершим серед конкурентів на думки, побажання споживача. Також врахування різних достатків, смаків, вікових категорій.

4) Інновації. Інновації можуть бути присутні не тільки в продукції та/або послугах, а й в діяльності самої організації. Впровадження інновацій у мотивацію персоналу, винагороду, організацію праці та відпочинку, проведення тренінгів, впровадження етичного кодексу, правил поведінки і т.ін.

Будь-яка організація прагне бути лідером, кращою серед інших. В цьому їй може допомогти корпоративна культура. Корпоративна культура є інструментом, за допомогою якого організація майстерно та компетентно виконує свою місію краще за інших. Ефективність і конкурентоспроможність організації залежать переважно від її культури. Тому можна стверджувати про взаємозв'язок рівня корпоративної культури та успішності організації. Чим вища і сильніша корпоративна культура, тим ефективніша організація. Отже, кожна організація повинна приділяти увагу всім елементам культури для гармонійного розвитку, процвітання та підвищення своєї конкурентоспроможності.

Романчук Оксана Ярославівна
здобувач кафедри економіки підприємства
Львівського національного університету імені Івана Франка
м. Львів, Україна

ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ ЗА УМОВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Сьогодні особливо важливими завданнями для подальшого соціально-економічного розвитку України, модернізації й реформування її економіки, запровадження інноваційних технологій є ефективне реформування та зміцнення фінансової системи України, грамотне та своєчасне здійснення фінансової лібералізації з урахуванням внутрішніх і зовнішніх викликів, умов євроінтеграції [1–3]. За таких обставин надзвичайно важливою стає регулятивна роль державної фінансової політики України на засадах підвищення відповідальності за прийняття державних рішень, урахування в фінансовій політиці законів і закономірностей економічного розвитку, забезпечення гнучкості у процесах реагування на зміни в глобалізованому середовищі.

Державна фінансова політика є сферою діяльності влади, сукупністю заходів державного рівня в фінансовій сфері, складовою загальної державної економічної політики; вона спрямовує фінансову діяльність країни на мобілізацію фінансових ресурсів, їх зважений розподіл і подальше використання задля якісного виконання нею власних функцій, покликаних забезпечити інтереси розвитку суспільства [4]. Регулювання з боку держави здійснюється з метою: забезпечення інвесторів надійною інформацією; забезпечення стабільності фінансової системи; вдосконалення контролю над монетарною політикою; заохочення розвитку ринків.

Для ефективною реалізації державної регуляторної фінансової політики необхідно розробляти законодавчі акти, які регулюють процеси фінансової лібералізації, злиття і поглинань у банківській сфері та холдингових компаніях, забезпечують можливість контролю над фінансовою сферою. Потрібний також контроль за діяльністю антимонопольних органів, зокрема, при законодавчому врегулюванні питань залучення іноземного капіталу, що прагне до створення нових приватних монопольних структур.

Поштовхом до проведення реформи фінансового сектору стало підписання Угоди про асоціацію з ЄС. Ключовим документом реформи фінансового сектору є Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року, яку було ухвалено у червні 2015 року та оновлено в січні 2017 року. В основу програми покладено такі базові принципи:

- європейська інтеграція;
- лібералізація фінансових ринків і набуття режиму внутрішнього ринку з ЄС у сфері фінансових послуг;
- збалансованість економічних інтересів через формування ринкового конкурентоспроможного середовища;
- незалежність й ефективність роботи регуляторів, здійснення нагляду на основі оцінки ризиків;
- прозорість і високі стандарти розкриття інформації учасниками фінансового сектору та регуляторами;
- відповідальність й довіра між учасниками фінансового сектору та регуляторами;
- цілісність фінансової системи, всебічний захист прав кредиторів, споживачів та інвесторів.

Прийняття програми дало реальний старт реформі банківської системи, яка має оздоровити економіку та створити згідно зі стандартами ЄС повноцінне конкурентоспроможне середовище, повернути довіру українців до національних банків, відновити кредитування, зробити популярним, доступним і безпечним безготівковий розрахунок [2].

Програма передбачає заходи у таких напрямках: фінансова стабільність і сталий розвиток, інфраструктура фінансового сектору, захист прав споживачів і кредиторів та інституційна спроможність регуляторів. Комплексний план заходів на виконання програми містить перелік конкретних пунктів у розрізі: заходи, дії, дата початку та закінчення, відповідальні особи та установи.

Підґрунтям модернізації фінансової системи України стало створення відповідно до Указу Президента України від 13.08.2014 № 644/2014 Національної ради реформ. Вона забезпечує впровадження єдиної, узгодженої державної політики реформ в Україні, за якої взаємодіють державні органи, інститути громадянського суспільства та міжнародна спільнота [5].

Орієнтиром для забезпечення фінансової стабільності в Україні є засади, закладені міжнародними економічними та фінансовими інститутами. Сприяння їх реалізації покладено на Раду з фінансової стабільності, котра була утворена в березні 2015 р. відповідно до Указу Президента від 24.03.2015 № 170/2015 [6].

Як відомо, складовими фінансової політики є бюджетна, податкова, валютна, грошово-кредитна, інвестиційна, соціальна, амортизаційна, страхова та митна політика. Центральне місце в регулюванні фінансової лібералізації належить державній фінансовій політиці. На сучасному етапі її роль зумовлюється необхідністю забезпечення стійкого розвитку інвестицій [7]. Але державна фінансова політика регулювання фінансової лібералізації, крім стимулювання інвестицій, має стати для інвесторів чинником стабільності та впевненості в майбутньому.

Неадекватна або погано регульована лібералізація внутрішнього фінансового сектору стає однією з причин багатьох криз, які можуть асоціюватися з фінансовою інтеграцією. При цьому якість фінансових інститутів впливає не лише на результати фінансової інтеграції, але й на її фактичний рівень. Крім того, вона істотно впливає на структуру потоків капіталу в країну [8, с. 129–130]. Тому при фінансовій лібералізації треба враховувати не тільки умови, а й міжнародний досвід, наприклад [9].

З огляду на це пропонуємо ввести в науковий обіг поняття «державна фінансова політика регулювання фінансової лібералізації», сформулювавши її як сукупність дій держави, спрямованих на зняття обмежень на рух капіталу, своєчасне валютне регулювання, вкладення капіталу суб'єктами господарювання з урахуванням критеріїв інноваційності, суспільної значимості інвестицій, економічної доцільності, ризику та часу. Вважаємо, що таке розуміння політики державного регулювання фінансової лібералізації забезпечить її ефективність.

Інтегрування фінансового ринку України у світовий і європейський фінансовий ринок стимулює вітчизняні фінансові інститути до вивчення міжнародних стандартів і кодексів, адаптації до них власної діяльності. Для розвитку процесів гармонізації регулювання фінансового ринку в Україні необхідно спрямувати державну політику у сфері регулювання фінансового ринку на впорядкування та узгодження регулятивних норм і правил, на співробітництво органів регулювання: НБУ, Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [10].

Література

1. Модернізація фінансової системи України в процесі євроінтеграції: у 2 т. / Т. І. Єфименко, С. С. Гасанов, В. П. Кудряшов та ін.; за ред. О. В. Шлапака, Т. І. Єфименко; ДННУ «Акад. фін. Управління». — К., 2014. Т. 1. — 2014. — 760 с.; Т. 2. — 2014. — 784 с.
2. Реформа фінансового сектору. — 31.08.2017. — 8 с. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://reformsguide.org.ua/ua/analytics/financial-sector-reform/>.
3. Відякін М. Три роки реформи фінансового сектору. Виконання Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року. — 22.06.2017. — 21 с. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://reforms.in.ua/sites/default/files/3_years_of_reforms.pdf.
4. Діденко О. Є., Невмержицька С. М. Теоретико-методичні засади державної фінансової політики / Ефективна економіка. — 2017. — № 2. — С. 1–4.
5. Питання Національної ради реформ і Виконавчого комітету реформ: Указ Президента України 13.08.2014 № 644/2014. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/644/2014>.
6. Про Раду з фінансової стабільності: Указ Президента України від 24.03.2015 № 170/2015. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/170/2015>.
7. Озерчук О. В. Сутність, роль та напрямки державної фінансової політики регулювання інвестиційної діяльності в Україні / Наукові праці НДФІ. — 2015. — № 1(70). — С. 16–25.
8. Коваленко В. В., Дадашев Б. А. Розвиток ринку банківських послуг України в світлі фінансових глобалізаційних викликів / Економічний простір. — 2015. — № 97. — С. 127–139.
9. Репко М., Кашко О., Піонтківська І. Міжнародний досвід лібералізації руху капіталу / Вісник НБУ. — 2016. — № 1. — С. 26–42.
10. Гарбар Ж. В., Гарбар В. А. Забезпечення гармонізації діяльності органів регулювання фінансового ринку / Інфраструктура ринку. — 2017. — Вип. 11. — С. 100–107.

Свистун Костянтин Олександрович
аспірант кафедри підприємництва та економіки підприємств
Університету митної справи та фінансів
м. Дніпро, Україна

АНАЛІЗ ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РЕГІОНІВ

В умовах переваги високотехнологічних виробів і послуг розвинених країн на світовому ринку, доречним буде проаналізувати технологічний розвиток України і, в особливості, її регіонів. Адже відомо, що наукомісткі галузі в промисловості України мають у 10–20 разів меншу питому вагу в порівнянні з загальноприйнятим світовим рівнем [1, с. 58–59].

За даними Л. І. Піддубної [2], в 1991 р. технологічні уклади України розподілялись так: сума часток старих 1-го і 2-го ТУ дорівнювала 4%; питома вага 3-го ТУ — 36%, 4-го ТУ — 54% (найбільше); 5-й ТУ становив 6% (найменше). У 2000 р. сума 1-го і 2-го ТУ зросла до 7%; 3-й ТУ зріс до 39%, натомість 4-й і 5-й ТУ зменшились до 52% і 2% відповідно.

В. М. Геєць і В. П. Семиноженко [3] стверджують, що 1-й і 2-й ТУ в Україні у 2006 р. вже не існували; частка 3-го ТУ становила 57,9%, 4-го ТУ — 38%, 5-го ТУ — 4%, а 6-го ТУ — 0,1%.

За даними К. О. Бужимської [4, с. 216], частка 3-го ТУ у 2007 р. становила 48,02%, 4-го — 49,02%, а сума 5-го і 6-го — 2,96% від обсягу реалізованої продукції промисловості України.

На основі даних Державної служби статистики України і Головних управлінь статистики у 25 регіонах України [5; 6] побудована табл. 1, де наведені технологічні уклади України та її регіонів у 2010 і 2016 рр.

У 2016 р. в структурі промислової продукції Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Івано-Франківської, Луганської, Миколаївської, Сумської, Чернівецької обл., м. Києва і по Україні переважали галузі 3-го ТУ — від 45,2% (Сумська обл.) до 77,7% (Донеччина). 4-й ТУ в цих регіонах, як і по Україні — на 2-му місці, від 18,1% (Донеччина) до 40,7% (Сумщина).

У структурі промислової продукції інших регіонів (Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Київська, Кіровоградська, Львівська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Тернопільська, Херсон-

Технологічні уклади регіонів України у 2010 і 2016 рр., %

Технологічні уклади	3-й			4-й			5-й і 6-й ¹		
	2010	2016	Δ, ±	2010	2016	Δ, ±	2010	2016	Δ, ±
Україна	50,6	53,4	+2,8	43,5	41,2	-1,7	5,9	5,4	-0,5
Регіони:	23,5	13,4	-10,1	71,9	83,5	+11,6	4,6	3,1	-1,5
Вінницька обл.									
Волинська обл.	21,2	21,3	+0,1	71,0	69,9	-1,1	7,8	8,8	+1
Дніпропетровська обл.	74,1	74,0	-0,1	23,7	24,4	+0,7	2,2	1,6	-0,6
Донецька ² обл.	68,2	77,7	+9,5	26,0	18,1	-7,9	5,8	4,2	-1,6
Житомирська обл.	31,4	34,5	+3,1	61,4	60,0 ³	-	7,2	3,3 ³	-
Закарпатська обл.	17,4	18,5	+1,1	53,8 ³	63 ³	-	28,6 ³	17,8 ³	-
Запорізька ⁴ обл.	59,7	65,3	+5,6	31,3	0,5 ³	-	9,0	0,1 ³	-
Івано-Франківська обл.	43,5	56,7	+13,2	55,1	39,6	-15,5	1,4	3,7	+2,3
Київська обл.	28,1	25,2	-2,9	66,8	69,6	+2,8	5,1	5,2	+0,1
Кіровоградська обл.	26,6	36,1	+9,5	59,2 ³	51,2 ³	-	14,0 ³	10,9 ³	-
Луганська ² обл.	49,3	68,3	+19	48,4	18,6 ³	-	2,3	-	-
Львівська обл.	28,0	34,0	+6,0	66,2	61,5	-4,7	5,8	4,5	-1,3
Миколаївська обл.	41,5	46,7	+5,2	45,3	40,4	-4,9	13,2	12,9	-0,3
Одеська обл.	22,7	29,1	+6,4	72,0	62,5 ³	-	5,3	7,5 ³	-
Полтавська обл.	26,8	46,0	+19,2	70,8	52,0	-18,8	2,4	2,0	-0,4
Рівненська обл.	36,1	42,9	+6,8	58,1 ³	54,4 ³	-	4,2 ³	2,3 ³	-
Сумська обл.	36,1	45,2	+9,1	41,6	40,7	-0,9	22,3	14,1	-8,2
Тернопільська обл.	27,0	36,7	+9,7	65,3	57,7	-7,6	7,7	5,6	-2,1
Харківська обл.	27,2	44,6	+17,4	58,1	44,9	-13,2	14,7	10,5	-4,2
Херсонська обл.	21,4	28,1	+6,7	70,8	67,8	-3,0	7,8	4,1	-3,7
Хмельницька обл.	34,5	28,8	-5,7	57,9	63,3	+5,4	7,1	7,9	+0,8
Черкаська обл.	13,4	20,9	+7,5	81,2 ³	72,7 ³	-	2,7 ³	2,2 ³	-
Чернівецька обл.	37,9	54,8	+16,9	53,6	39,6	-14,0	8,5	5,6	-2,9
Чернігівська обл.	25,8 ³	23,8	-	67,7 ³	73,2	-	2,9 ³	3,0	-
м. Київ	59,1	63,0	+3,9	35,6	31,4	-4,2	5,3	5,6	+0,3

Таблиця розроблена автором

Примітки: ¹ Розрахувати частку 6-го ТУ окремо від частки 5-го ТУ є неможливим. Також, неможливо віднести поліграфічну діяльність до 5-го ТУ, бо цей вид діяльності в статистичній звітності подано в сумі з галузями деревообробної промисловості 4-го ТУ.

² Дані за 2016 р. — без урахування частини зони проведення антитерористичної операції.

³ Дані про окремі види промислової продукції не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності інформації. Тому отримана сума часток галузей 3-го, 4-го або 5-го і 6-го ТУ в цих випадках є неповною.

⁴ Дані за 2016 р. по Запорізькій області — за січень-листопад 2016 р.

ська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська обл.) у 2016 р. найбільш розвиненим ТУ був 4-й, частка якого становить від 44,9% (Харківська обл.) до 83,5% (Вінницька обл.). 3-й ТУ у цих регіонах на 2-му місці, і становить від 13,4% (Вінницька обл.) до 46% (Полтавщина).

Співвідношення 3-го і 4-го ТУ в 2016 р. було приблизно однаковим у Миколаївській (46,7% і 40,4%), Полтавській (46% і 52%), Сумській (45,2% і 40,7%) та Харківській (44,6% і 44,9%) областях.

Незадовільно низька частка високотехнологічної продукції в структурі промислової продукції України та її регіонів є найбільшою проблемою їх стратегічного технологічного розвитку. Відомо зокрема, що тільки 5,5% від загального обсягу українського експорту в 2016 р. складала продукція високих технологій [7].

Згідно таблиці 1 вище, в структурі реалізованої промислової продукції більшості регіонів України і по Україні в цілому частка 5-го та 6-го ТУ в 2016 р. є меншою 10%. Винятки — Закарпатська (10,9%), Миколаївська (12,9%), Сумська (14,1%) і Харківська (10,5%) області.

Криза промисловості у 2014–2015 рр. призвела до скорочення в 2016 р. відносно 2010 р., питомої ваги 4-го, 5-го і 6-го ТУ на користь збільшення 3-го ТУ в структурі реалізованої продукції більшості регіонів і по Україні. Незаперечні винятки в цьому випадку лише Київська (4-й ТУ зріс на 2,8%, сума 5-го і 6-го — на 0,1%) і Хмельницька обл. (4-й ТУ зріс на 5,4%, сума 5-го і 6-го — на 0,8%) Окреме зростання у 2016 р. до 2010 р. суми 5-го і 6-го ТУ помітне у Волинській та Івано-Франківській областях (+1 та +2,3%), а також в місті Києві (+0,3%).

Треба зауважити, що 3-й і 4-й ТУ були провідними у промисловості розвинених країн у ХХ столітті. Тобто, теперішня технологічна структура економіки України не відповідає сучасним постіндустріальним тенденціям світової економіки [8, с. 152].

Розвиток технологічних укладів потребує фінансування і вкладання інвестицій (капіталу) у відповідні сектори, що наведено в таблиці 2 [3].

Таблиця 2

Вкладання у технологічні уклади промисловості України

Показники	Технологічні уклади, %			
	3-й	4-й	5-й	6-й
Фінансування наукових розробок	6	69,7	23	0,3
Витрати на інновації	30	60	8,6	0,4
Інвестиції	75	20	4,5	0,5
Вкладання капіталу на технічне переозброєння і модернізацію	83	10	6,1	0,9

Як видно з таблиці 2, у 3-й ТУ вкладається 75% інвестицій, нато-мість левова частина коштів на фінансування наукових розробок і на інновації (69,7% і 60%) вкладаються у 4-й ТУ. Навіть зваживши на певне застаріння цієї інформації за 2006 р., сьогодні ситуація корінним чином не змінилася.

Таким чином, вимогами сучасної доби для України стають інвестиції та вкладення капіталу у високі технології — 5-й (зокрема у комп'ютерні технології, літакобудування і в космічну галузь) і 6-й ТУ (нанотехнології, нанобіотехнології, інтерактивні глобальні мережі, системи штучного інтелекту та інші [9, с. 11]). В іншому випадку, через лічені десятиліття Україна та більшість її регіонів будуть відставати в технологічному розвитку від розвинених держав світу не на одну, як зараз, а вже на дві епохи.

Література

1. Турко Д. О. Аналіз зміни переліку високотехнологічних продуктів та визначення особливостей високотехнологічних галузей України / Д. О. Турко, І. В. Дронова-Вартанян, А. В. Артьомова // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. — 2010. — № 2 (10). — С. 51–63.
2. Піддубна Л. І. Конкурентоспроможність економічних систем: теорія, механізм регулювання та управління: монографія / Л. І. Піддубна. — Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007. — 368 с.
3. Геєць В. М. Інноваційні перспективи України / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. — Х.: Константа, 2006. — 272 с.
4. Бужимська К. О. Модернізація економіки: технологічно-структурний аспект / К. О. Бужимська // Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. — 2009. — № 3 (49). — С. 214–217.
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Офіційні сайти Головних управлінь статистики у регіонах України.
7. Тенденції розвитку зовнішньої торгівлі України / Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>.
8. Прушківська Е. В. Моделювання структури промислового виробництва на базі високотехнологічних галузей / Е. В. Прушківська // Економічний простір: збірник наукових праць. — 2013. — № 73. — С. 145–156.
9. Федулова Л. І. Сьомий технологічний уклад: міфи, реальність та перспективи / Л. І. Федулова // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Економічна теорія та право / ред. колегія: А. П. Гетьман та ін. — Х.: Право. — 2012. — № 1 (8). — С. 7–18.

Секция 8. ЮРИДИЧЕСКИЕ НАУКИ

Дуліба Євгенія Володимирівна

кандидат юридичних наук

ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет

імені академіка Степана Дем'янчука»

м. Рівне, Україна

ЛОБІЮВАННЯ У СФЕРІ ПОДАТКОВИХ ПРАВОВІДНОСИН

Сьогодні європейські стандарти в галузі регулювання лобістської діяльності не є абсолютно визначеними і знаходяться в процесі розроблення. При цьому лобіювання притаманне багатьом сферам суспільного життя і є невід'ємною складовою політичного процесу в демократичному суспільстві, оскільки це особлива система реалізації інтересів різноманітних груп громадськості шляхом впливу на законодавчі та виконавчі органи державної влади.

Сьогодні не існує одного підходу до розуміння поняття «лобіювання». Так, наприклад, під поняттям лобіювання розуміють групу, яка намагається вплинути на законодавство або на плани державних витрат для досягнення результату, більш сприятливого для них [1], систему контор і агентів, які чинять тиск на законодавця і чиновників [2, с. 730], регламентований процес легітимного впливу на чітко визначені законом органи влади, а також на їхніх посадових і службових осіб зареєстрованими у встановленому порядку осіб з метою участі останніх у формуванні та реалізації державної політики [3, с. 9].

Історично так склалося, що в Україні термін «лобіювання» часто сприймається як негативне явище, як явище впливу на управлінські рішення за допомогою незаконного тиску на представників влади, хабарництва, купівлі голосів. Хоча лобіювання саме по собі не є чимось поганим, але роль лобістів має делікатний характер, оскільки межа між правомірним впливом та неправомірним впливом не завжди легко виділити. Саме неправомірний вплив і породжує негативне ставлення до самого поняття «лобіювання». У позитивному значенні явище лобіювання можна розглядати як явище, яке необхідне для

демократичного суспільства, коли різні групи осіб реалізують свої інтереси, при цьому прагнуть привернути до себе увагу органів державної влади.

Відсутність належного правового регулювання лобістської діяльності в Україні породжує цілий ряд проблем, серед яких однією із найважливіших є проблема нерівноправності груп населення у здійсненні впливу на розробку та прийняття рішень органами влади. Іншою суттєвою проблемою є те, що відсутність механізмів забезпечення гласності лобіювання не дозволяє громадянам України, чітко визначити, хто впливає на процес прийняття тих чи інших рішень, в який спосіб та на кого здійснюється такий вплив, а відтак — визначити політичні сили та конкретних осіб, які несуть політичну відповідальність за прийняття відповідних рішень.

Говорячи про лобіювання у сфері податкових правовідносин, варто зазначити, що це явища необхідно характеризувати за певними критеріями: правова база, її роль в боротьбі з корупцією, суб'єкти, об'єкти та предмет лобіювання.

Лобіювання у сфері податків функціонує саме, виходячи з єдиного для всіх громадян принципу, який проголошує право громадян брати участь у державних процесах, право брати участь в управлінні державними справами, право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів (ст. 40 Конституції України) [4]. Це знаходить своє відображення, зокрема, у тому, що окремі групи впливу, маючи тісні зв'язки з окремими представниками влади, забезпечують прийняття нормативно-правових актів, які максимально враховують їх інтереси, тоді як інші зацікавлені суспільні групи, не маючи зазначених зв'язків, неспроможні донести свою позицію та забезпечити врахування своїх інтересів при прийнятті рішень. Як наслідок — значна кількість нормативно-правових актів враховує інтереси вузького кола громадян і суспільних груп та є недостатньо обґрунтованою.

Говорячи про суб'єкт лобіювання, то варто зазначити, що не дивлячись на те, що сьогодні в Україні не існує нормативного акту щодо цього питання, однак в сфері оподаткування суб'єктами виступають фізичні та юридичні особи. При цьому це можуть бути як виконавці, так і замовники лобістських послуг, які зацікавлені в прийнятті управлінського рішення у свою користь.

Об'єктами лобіювання є органи державної влади, при цьому це можуть бути органи як законодавчої, виконавчої так і судової влади. Лобістська діяльність у сфері оподаткування найбільше спрямована саме на органи законодавчої та виконавчої влади. Перш за все,

це пов'язано з тим, що Державна фіскальна служба, як центральний орган виконавчої влади, реалізує державну податкову політику в Україні, розробляє проекти законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, наказів Міністерства фінансів України з питань, що належать до сфери діяльності [5]. Крім того, всі зміни у податковому законодавстві регулюються виключно законами України [4].

Враховуючи той факт, що лобісти працюють із Кабінетом Міністрів України в цілому, так і з Державною фіскальною службою України зокрема, з Верховною Радою України, то предметами лобіювання у сфері податків виступають нормативно-правові акти, що регулюють податкове та митне законодавство України, що регулюють державну політику у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів, державну політику з адміністрування єдиного внеску, а також боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань сплати єдиного внеску, державну політику у сфері контролю за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установленій законом строк, дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, торгових патентів [5]. Таким чином, поле лобістської діяльності у сфері податків дуже широке через всеохоплюючий характер її об'єктів.

Не дивлячись на те, що в Україні було зроблено декілька спроб урегулювати питання про лобіювання, у всіх законопроектах були відсутні норми, що закріплювали б механізм взаємодії держави з суспільством, які дали б можливість не просто просувати якийсь інтерес, а узгодили б інтерес різних груп.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що відсутність нормативно-правового регулювання лобістської діяльності в цілому, так і у податкових правовідносин, сприяє розвитку корупційних форм впливу на прийняття нормативно-правових актів, та є сприятливим середовищем для посадових злочинів.

Припинення «лобіювання вузьких інтересів» у сфері оподаткування, спрощення податкової системи повинно позитивно вплинути на економічне зростання та залучення інвестицій до України. А це можна досягнути шляхом прийняття закону про лобіювання, який повинен містити правостановлюючі норми, адже лобіювання це не тільки просування певних законів, а це і неприйняття тих законів, які можуть шкодити суспільству або певним інтересам держави чи певних груп.

Література

1. Business Dictionary [Електронний ресурс]: Режим доступу www.businessdictionary.com.
2. Советский энциклопедический словарь / Гл. ред. А. М. Прохоров. — 4 изд. — М.: Сов. энциклопедия, 1989. — 1632 с.
3. Іститут лобіювання в Україні та за кордоном: походження, проблеми, перспективи розвитку. Науково-інформаційне видання. / Д. Базілевич, В. Нестерович, В. Федоренко; Інститут професійного лобіювання та адвокати. — К.: ФОП Москаленко О. М., 2015. — 111 с.
4. Конституція України / Відомості Верховної Ради (ВВР), 1996. — № 30. — Ст. 141.
5. Про Державну фіскальну службу України: Постанова Кабінету Міністрів від 21.05.2014 № 236 [Електронний ресурс]: Режим доступу www.rada.gov.ua.

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЦЕНТР
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
«ИНТЕРНАУКА»

Сборник тезисов научных трудов

XXVI МЕЖДУНАРОДНАЯ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ:
«АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ»

Санкт-Петербург–Астана–Киев–Вена

«30» января 2018

Издано в авторской редакции

Адрес: Украина, г. Киев, ул. Павловская, 22, оф. 22

Контактный телефон: +38(044) 222-5-889

E-mail: info@international-science.com

<http://international-science.com>

<http://inter-nauka.com>

Подписано в печать 23.02.2018. Формат 60×84/16

Бумага офсетная. Гарнитура SchoolBookAS. Печать на дупликаторе.

Тираж 100. Заказ № 399.

Цена договорная. Напечатано с готового оригинал-макета.

Напечатано в издательстве ООО «Центр учебной литературы»

Свидетельство про внесения субъекта издательской деятельности в
государственный реестр издателей, изготовителей и распространителей
издательской продукции: Серия ДК № 2458 от 30.03.2006